

JURIDISKA INSTITUTIONEN
Handelshögskolan
vid Göteborgs universitet

Poly Urgell Svensson

Försvarets roll i brottmålsprocessen
– En rättssäkerhetsfråga?

Tillämpningsuppsats på
Juristkandidatprogrammet

20 poäng

Christina Ramberg
Thomas Wetterlundh

Processrätt, Advokaträtt

HT 2007

Förord

Att skriva examensuppsats i juridik har gjort mig en erfarenhet rikare och ännu lite klokare. Arbetet har tagit mig till både Malmö och Stockholm. Uppsatsens ämne har livat upp ett antal middagar med nära och kära och öppnat dörrar hos okända. Det som från början verkade vara en svår men rolig uppgift, blev en utmaning som idag är en färdig produkt.

Jag vill tacka mina handledare Christina Ramberg och Thomas Wetterlundh. Våra möten har alltid varit väl motiverade, lärorika, vägledande men framförallt inspirerande.

Resorna till Malmö och Stockholm har varit möjliga att genomföra tack vara ekonomiskt stöd från Sveriges Advokatsamfund, för det vill jag säga tack!

Jag vill även tacka arkiv- och administrationspersonalen i Göteborg, Malmö och Stockholms tingsrätter samt BRÅ:s statistikavdelning. Utan deras tillmötesgående och hjälp hade arbetet med att samla in materialet tagit mycket längre tid och varit så mycket svårare.

Jag vill också rikta ett tack till de praktiserande advokaterna som tog sig tid att förklara hur det egentligen går till ute i verkligheten, era synpunkter har varit betydelsefulla.

Till Britt och Bertil vill jag framföra ett stort tack för genomläsning och kommentarer.

Jag vill säga tack till min familj och mina vänner, för visat stöd, för att ni alltid trott på mig.

Till sist ett alldeles särskilt tack, av hela mitt hjärta, till Ola.

Uppsatsen tillägnas min son Miquel.

Göteborg i december 2007

Poly Urgell Svensson

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING	1
1. INLEDNING	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Syfte och frågeställning	4
1.3 Metod, avgränsning samt diskussion kring urvalet av det insamlade materialet.	4
2. FÖRSVARETS ROLL I BROTTMÅL	6
2.1 Inledning	6
2.2 Rätten till försvar	7
2.3 Skillnad mellan offentligt och privat försvar	8
3. BETYDELSEN AV ATT HA RESPEKTIVE INTE HA EN FÖRSVARARE	9
3.1 Allmänt	9
3.2 Artbrott	11
3.3 Påföljdsfrågan	12
3.3.1 <i>Misshandel</i>	14
3.3.2 <i>Ekobrott</i>	15
3.3.3 <i>Grovt rattfylleri</i>	16
3.4 Personliga förhållanden	18
4. OFFENTLIGT OCH PRIVAT FÖRSVAR	19
4.1 Förekomsten av privat försvar	19
4.2 Skillnad mellan offentligt och privat försvar	20
4.3 Frågan om ersättning	21
4.4 Ersättningsnorm	22
4.5 Tidpunkt när försvaret träder in i processen	24
5 ANALYS	26
KÄLLFÖRTECKNING	31
BILAGOR	

Sammanfattning

Syftet med min uppsats är att på ett neutralt och objektivt sätt undersöka vilken betydelse försvarets roll i realiteten har i brottmålsprocessen. Jag börjar därför med att ta fasta på lagstiftarens intentioner för att därefter se hur de förverkligas i praktiken.

Uppsatsen bygger i huvudsak på en kvantitativ undersökning baserad på 1445 brottmålsavgöranden av Göteborgs, Malmös och Stockholms tingsrätter. De brott jag valt att ta med i min undersökning är misshandel – av normalgraden, ekobrott samt grovt rattfylleri. Den efterföljande analysen har jag gjort bl.a. med hjälp av djupintervjuer med praktiserande advokater samt telefonsamtal med BRÅ:s statistiska avdelning.

I ett rättssamhälle råder rättssäkerhet. Med rättssäkerhet menar jag att den enskilde medborgaren har ett visst mått av frihet och skydd mot övergrepp från andra medborgare eller från samhället självt samt att skydd för de mänskliga rättigheterna garanteras genom lag och konventioner. I ett rättssamhälle är legalitetsprincipen, oskuldspresumtionen och principen om rättvis rättegång något levande. I principen rättvis rättegång ingår rätten till en försvarare som en självklar del. Försvararen ska vara en kvalificerad yrkesperson som tillvaratar den misstänktes intressen. Det förutsätter att försvararen har möjlighet att samråda med den misstänkte och att ekonomiska förutsättningar finns.

Min undersökning visar att beträffande brotten misshandel och ekobrott, men inte grovt rattfylleri förverkligas lagstiftarens intentioner. I grovt rattfylleri ställs 30 % av de misstänkta inför rätta utan en försvarare. Av de som åtalas utan en försvarare döms hela 53 % till en månads fängelse. Min undersökning visar att beträffande grovt rattfylleri frångås lagen både vad gäller i frågan om rätten till en försvarare men även i påföljdsfrågan. Vidare visar min undersökning att även vad gäller åtal som ogillas är grovt rattfylleri ett undantag. Beträffande misshandel och ekobrott ogillas åtalen i 19 respektive 27 % av fallen, i grovt rattfylleri ogillas endast 3 %.

Min undersökning visar att försvaret har betydelse för utfallet i ett brottmål. När jag analyserade om det förelåg någon skillnad mellan att anlita en privat försvarare istället för en offentlig visade sig att det förelåg en liten skillnad i fråga om påföljden. När en privat försvarare anlidades dömdes den enskilde till fängelse i 23 % av fallen istället för 28 % som det var när försvaret var offentligt. Även om skillnaden kan tyckas liten anser jag den vara av vikt då det handlar om ett frihetsberövande straff som staten dömer den enskilde till. Lagen är skriven så att den enskilde ska skyddas från övergrepp från staten. Det är själva definitionen på ett rättssamhälle.

Skillnaden ligger inte i det arbete advokaterna lägger ner på ett mål. Det är de olika förutsättningarna som gör skillnaden. Frågan om ersättning samt tidpunkten när advokaten kommer in i processen är det som avgör målets utfall. Min undersökning visar att principen rätten till en försvarare och principen rättvis rättegång tenderar att blir en fråga om ekonomi.

Timkostnadsnormen är det system som ligger till grund för att ersätta de offentliga advokaterna. Kritiken som Advokatsamfundet framför är att den baseras på en felaktig norm om debiterad tid samt att inte allt arbete som advokaten utför ersätts. Min undersökning visar att kritiken är befogad.

De offentligt utsedda advokaterna utför en hel del arbete som inte ersätts av timkostnadsnormen, samtidigt som det är de små men obetalda åtgärderna som gör skillnad för utfallet i ett mål. Om de offentliga advokaterna skulle sluta göra dessa enkla åtgärder därför att de inte får betalt, skulle skillnaden i utfallet vad gäller påföljden fängelse bli märkbart större. Min undersökning visar att i realiteten är skillnaden mellan att anlita en privat eller offentlig försvarare större än 5 % men då förklaringen ligger i det obetalda arbete som de offentliga försvararna utför är det inget som går att påvisa med kalla siffror. Istället är det kostnadsräkningar och domslut som ligger till grund för den slutsatsen.

Jag anser att timkostnadsnormen ska ersätta allt arbete advokaten lägger ner på sin klient. Både det som advokaten gör innan men även efter huvudförhandling. De allra flesta advokater följer de etiska reglerna om god advokatsed och utför därför en hel del merarbete obetalt. De gör det för att de har en yrkesstolthet. Men att staten räknar med att detta ska vara huvudregel är oacceptabelt. Vare sig åklagare eller domare utför arbete utan att ersättas för detta. Varför accepterar samhället att advokater ska utföra arbete pro bono?

Min undersökning visar att när advokaterna har resurser, oavsett vilken etikett de har, så blir utfallet till fördel för den enskilde. Antingen i form av att målet avskrivs, alternativt åtalet ogillas eller att påföljden blir bättre anpassad till den enskildes behov.

Om staten inte ser över ersättningen till de offentliga försvararna är det inte helt långsökt att tro att rätten till en försvarare och en rättvis rättegång i framtiden kommer att handla om ekonomiska möjligheter, tvärtemot lagstiftarens intentioner och de internationella konventioner som Sverige förbundit sig till. Rätten till en försvarare ska inte handla om ekonomiska resurser utan endast ta hänsyn till processuella behov.

I början av mitt arbete trodde jag att kritiken från advokathåll var överdriven. I dag anser jag att det finns belägg för den samt att den borde tas på större allvar, i annat fall tenderar rättssäkerheten att urholkas.

1. Inledning

1.1 Bakgrund

År 2004 beslutade Justitiekanslern, JK, att starta ett projekt som hade till syfte att se över rättssäkerheten i brottmålsprocessens olika delar. En undersökning skulle göras för att se om det straffprocessuella förfarandet fungerade så som lagstiftaren tänkt sig eller om det förelåg brister. Om slutsatsen blev att det förekom påtagliga brister skulle en diskussion föras hur dessa skulle åtgärdas. Rapporten heter "Felaktigt dömda".

JK:s slutsats blev att det förelåg en del brister och att det lett till att ett antal misstänkta blivit felaktigt dömda. JK menade att ansvaret för bristerna låg hos de olika aktörerna i brottmålsprocessen. Åklagaren, som varit förundersökningsledare, blev föremål för kritik för de brister som förekommit under förundersökningen. Domstolarna som varit föremål för granskning fick kritik för att inte ha uppmärksammat de brister i utredningen som har bäring för rättssäkerheten. JK menar att det i slutändan är rättens ansvar att inte någon på felaktiga grunder döms till ansvar för brott.

Vad gäller försvarets roll nöjde sig JK med att konstatera att försvaret har ett ansvar att se till att klienten företräds på bästa sätt och arbetar på uppdrag av sin klient. Det ter sig därför svårt, menar JK, för utomstående att bedöma om de åtgärder försvaret vidtagit varit rätt och riktigt givet de olika förutsättningarna, varför utrymmet för kritik var begränsat. Skulle försvaret åläggas ansvar krävdes en mer djupgående analys menade JK. Det sistnämnda var något som väckte mitt intresse. Själva syftet med rättssäkerhetsprojektet var att granska brottmålsprocessens olika delar. Att reducera granskningen av försvarets ansvar till i princip noll är i mina ögon högst anmärkningsvärt. Ämnet för en examensuppsats i juridik var given. ***Försvarets roll i brottmålsprocessen – en rättssäkerhetsfråga?***

Samtidigt som jag läste rapporten blev jag varse om den debatt som Advokatsamfundet för angående timkostnadsnormen.¹ Den är intressant och väcker en hel del tankar om hur det är ställt med rättssäkerheten i Sverige. Advokatsamfundet menar att om staten värnar om ett rättssamhälle där alla ska ha rätt till en advokat, så måste väsentliga förändringar i timkostnadsnormen komma till stånd. Kritiken från advokathåll rör den låga ersättningsnivån och tidpunkten när försvararen kommer in i brottmålsprocessen. Det menar man, leder till att tillväxten inom humanjuridiken är i fara och att det i framtiden kommer att vara få advokater som ägnar sig åt att företräda enskilda. Konsekvensen blir att rätten till en advokat endast kommer att vara förbehållen den som är beredd och kan betala för sig.

Kritiken från advokathåll är hård och frågan är om den är befogad. Det som fick mig att reagera och väckte mitt intresse i synnerhet, är den kritik som förs fram om att försvaret riskerar att inte få full ersättning för det arbete som lagts ner och ansetts vara nödvändigt för att tillvarata sin klients intresse. Konsekvensen blir, menar Advokatsamfundet, att advokater som endast åtar sig privata försvar ökar. Dessa är inte bundna av rättens skönsmässiga bedömning av ersättningsnivån, utan tar betalt för det arbete de utför. I förlängningen innebär det att inte alla som är misstänkta för ett brott kan tillvarata sin rätt, utan endast en liten resurstark grupp. Rätten till en advokat och likhet inför lagen är inte längre lika självklar och i framtiden kommer detta att påverka rättssäkerheten.

¹ Se bl.a. Advokatsamfundets hemsida www.advokatsamfundet.se där kan man läsa ett öppet brev från Anne Ramberg, Generalsekreterare i Advokatsamfundet, till samtliga ledamöter i Sveriges Riksdag.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med min uppsats är att på ett neutralt och objektivet sätt undersöka vilken betydelse försvarets roll i realiteten har i brottmålsprocessen. Jag börjar därför med att ta fasta på lagstiftarens intentioner för att därefter se hur de förverkligas i praktiken.

Är försvarets roll av betydelse, ska försvaret också bära ett ansvar för rättssäkerheten, menar jag. Men för att kunna ta ett ansvar ska förutsättningar i form av resurser finnas. Har försvarssidan tillräckligt med resurser, eller är kritiken från Advokatsamfundet befogad? Även detta är något jag kommer att titta närmare på i min uppsats. Utifrån olika infallsvinklar kommer jag att belysa problematiken. De områden jag valt att undersöka är:

- Betydelsen av en försvarare. Genom att studera utfallen av olika brottmål när det förekommer en försvarare alternativt när det inte gör det, kan betydelsen av försvarets roll fastställas.
- Förekomsten av privat försvar samt om det gör någon skillnad i utfallen av ett brottmål när en privat försvarare anlitas istället för en offentlig.
- Kritiken mot timkostnadsnormen och dess konsekvenser, vilken betydelse för rättssäkerheten har detta?
- Tidpunkten när en försvarare träder in i brottmålsprocessen.

1.3 Metod, avgränsning samt diskussion kring urvalet av det insamlade materialet.

Uppsatsen bygger i huvudsak på en kvantitativ undersökning. Den efterföljande analysen har jag gjort med hjälp av djupintervjuer med praktiserande advokater och telefonsamtal med BRÅ:s statistiska avdelning.

Den kvantitativa undersökningen har utförts enligt följande. Jag har gått igenom ett stort antal brottmålsdomar i de tre största städerna. För att vara exakt rör det sig om 10 470 mål². I Göteborg 4000, Malmö 2800 samt Stockholm 3670. Att det skiljer sig åt i antal har endast berott på en praktisk detalj. Tiden jag hade till mitt förfogande i Malmö och Stockholm var 3 respektive 4 dagar. Det påverkade det antal mål jag hann gå igenom. För att bilden inte ska bli missvisande har jag valt att också i Göteborg begränsa antalet. Av dessa 10 470 mål har jag valt ut 1445 som min undersökning baseras på.³ Viktigt att poängtera är att det endast är mål från tingsrätt jag gått igenom. Endast i enstaka fall kan en hänvisning till ett domslut från ett överklagande förekomma. I de mål det gör det, gör jag en tydlig markering att så är fallet.

Vad gäller analysen har jag läst ett antal rättsfall där kostnadsräkningar och domslut varit av intresse, intervjuat ett antal Göteborgsbaserade advokater⁴ samt läst igenom förarbeten till och doktrin om Rättegångsbalken, RB. Domstolsverkets hemsida har varit till stor hjälp när jag har läst in mig på fakta om timkostnadsnormen.

² Domsluten sträcker sig mellan år 2004 - 2006

³ I bilaga 1 redovisas diagram samt alla tabeller med de siffror som legat till grund för undersökningen.

⁴ Vid intervjutillfället lovade jag advokaterna full anonymitet. Tanken med intervjuerna har inte varit att kritisera en enskild advokat utan att försöka få ett så verklighetstroget svar som möjligt. Anonymitetskravet har därför varit en förutsättning. Advokaterna som varit aktuella för min undersökning har jag valt utifrån principen att det är namn som ofta återkommer i mål av den brottstyp som jag valt att granska. Dessa advokater förekommer som privata försvarare men mer ofta som offentligt förordnade försvarare.

Att undersökningen slutligen kom att omfatta 1445 mål beror på att jag valde att titta närmare på tre olika brottstyper. Misshandel – av normalgraden, grovt rattfylleri samt ekobrott. Att valet föll på dessa 3 har att göra med att:

- Det förekommer att privat försvar anlitas.
- Till sin karaktär skiljer de sig åt.
- Utfallet är intressant.

Vidare har jag avgränsat materialet så tillvida att jag i min undersökning endast tagit med mål där det finns en misstänkt/tilltalad. Vad gäller ekomål är det bokföringsbrott och skattebrott som jag tagit med. Dessa är de mest vanligt förekommande inom gruppen. Insiderbrott och brott mot aktiebolagslagen, ABL, är exempel på ekomål jag valt att inte ta med. I de fall dessa förekommit har det varit fler än en person som varit misstänkt. Bedrägeri är ett brott som registreras under övriga brottmål av tingsrätten. Det som visat sig vara vanligt med bedrägeri är att det oftast är ett stort antal målsägande, vilket också har påverkat påföljden. Av denna anledning har jag valt att inte ta med denna brottstyp. När det gäller rattfylleribrott, har rattfylleri av normalgraden uteslutits. Anledningen är att i dessa fall blir påföljden oftast böter eller villkorlig dom varför en försvarare inte förekommer i dessa mål.

En annan viktig avgränsning jag gjort som bör lyftas fram är ungdomsbrotten. Dessa har jag inte tagit med i min undersökning. Anledningen är dels att det alltid förekommer en försvarare som då är offentlig och dels att påföljdsfrågan följer ett annat mönster. Lagen och rätten tar hänsyn till de ungas ålder. Underlaget skulle bli missvisande om dessa togs med.

Det ska redan nu poängteras att materialet inte är statistiskt säkerställt. Ambitionen var att göra en statistiskt säkerställd undersökning. Detta var inte möjligt. Underlaget där privata försvarare förekommer är begränsat. Av alla mål jag gått igenom är det endast i ett mindre antal fall där privata försvarare förekommer. Då underlaget med privata försvarare är så begränsat uppstår problem. Om ett mål tillkommer eller dras bort, där privat försvarare förekommer, uppstår alldeles för stora variationer i det procentuella utfallet vilket gör det lätt att ifrågasätta siffrorna.

Det förs ingen statistik i Sverige där det tydligt framgår vad för typ av försvarare som företräder den misstänkte i ett brottmål. Den enda officiella uppgiften som finns att hämta hos BRÅ och Domstolsverket är om det förekommit offentlig försvarare eller inte. Under perioden 1973 – 1999 förekom det offentligt försvar i 49 % av fallen, i 50 % av fallen förekom det inte offentligt försvar och i 1 % av fallen var uppgiften inte redovisad. Hur det sannolikt förhåller sig mellan fördelningen privat, offentlig och inget försvar kommer jag att visa i en senare del. Då det officiellt inte förs denna typ av statistik, har jag varit tvungen att göra insamlingen manuellt.

2. Försvarets roll i brottmål

2.1 Inledning

Någon exakt definition på rättssäkerhet finns inte, samtidigt som de flesta av oss tycks veta vad det är. Jag väljer i min uppsats att med *rättssäkerhet* mena ”rättsordning som ger den enskilde medborgaren ett visst mått av frihet och skydd mot övergrepp från andra medborgare el. från samhället självt” vilket är Svensk ordboks definition på begreppet. En kompletterande förklaring är att rättssäkerhet är ett skydd för de mänskliga rättigheterna och garanteras genom lag och konventioner.⁵ Det är viktigt, anser jag, att poängtera att rättssäkerhet handlar om skydd för den enskilde från statligt övergrepp. Att känna trygghet för att inte bli utsatt för brott definierar jag snarare som *rättstrygghet*.⁶

Legalitetsprincipen, inget straff utan lag, är en princip som upprätthåller rättssäkerheten. En annan viktig princip i dessa sammanhang är oskuldspresumtionen. Det innebär att var och en som är misstänkt för ett brott ska anses oskyldig i rättslig mening till dess att det motsatta är bevisat. Denna princip är inte lagfäst i svensk rätt utan finner stöd i internationella konventioner så som artikel 6 i Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna, EMR och i artikel 11(1) FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna. Att den inte är lagfäst i svensk rätt innebär inte att den inte är levande. Sedan länge anses den vara en oskriven regel som följs.⁷ I dessa internationella konventioner ingår principen om fair trial, rättvis rättegång, som innebär bl.a. rätten till försvarsadvokat för den som står anklagad för brott.

Rätten till en försvarare förutsätter att brottet är av viss allvarlighetsgrad som kan ge fängelse eller att den misstänkte har behov av ett biträde. Försvararen ska vara en kvalificerad yrkesperson som kan tillvarata den misstänktes intressen. Försvararen ska ges möjlighet att i enrum samråda med den enskilde och även tillförsäkras ekonomiska resurser. En garanti för att principen om *rätten till försvar* efterlevs är att staten står för kostnaderna.⁸ Försvararen fyller här funktionen av kontroll för att de mänskliga rättigheterna inte kränks utan blir den motvikt som den enskilde behöver i förhållande till staten. Detta är viktigt för att skapa balans i rättssystemet då åklagaren, statens representant, har överlägsna resurser för att utreda och lagföra den misstänkte för brott.⁹

I principen om *rätten till försvar* ingår även andra individuella rättigheter

- Att föra sitt eget försvar.
- Att välja sitt eget ombud.
- Att informeras om rätten till en försvarare.
- Att erhålla kostnadsfri rättshjälp i brottmål.
- Att närvara vid sin egen rättegång.¹⁰

Rätten till en försvarare betraktas som ett skyddsvärt intresse i praktiskt taget alla länder som anslutit sig till de internationella konventionerna. Det innebär att länderna åtar sig att garante-

⁵ Ramberg A i boken *Rättssäkerhet i brottmål*

⁶ Denna definition kommer från Jareborg, se Axberger, *Felaktigt dömda*, sidan 29

⁷ Axberger, *Felaktigt dömda*, sidan 33

⁸ Ebervall, *Försvararens roll*, sidan 110

⁹ A.a. s 117

¹⁰ A.a. s 117

ra vissa minimirättigheter, exempelvis laglig grund om rättvis rättegång, fair trial, samt möjlighet till kostnadsfri rättshjälp.¹¹

2.2 Rätten till försvar

I 21:1 RB stadgas att den misstänkte själv får föra sin talan. Det innebär att den misstänkte alltid är lika berättigad och behörig att närvara och delta i processen som åklagaren. Vill den misstänkte biträdas av en försvarare vid talans förberedande och utförande kan den misstänkte själv utse en försvarare 21:3 RB. Det är en rättighet och inte ett krav att välja sitt försvar. Utser den misstänkte själv sitt försvar kallas det för privat eller enskilt försvar. Det finns inga formella krav på när eller hur en försvarare ska utses. Det räcker med att den misstänkte muntligen eller per brev meddelar undersökningsledaren om vem som är utsedd till försvarare.

Lagstiftaren reglerar inte *tidpunkten* när försvararen ska träda in i processen, utan det är undersökningsledaren som beslutar när det ska ske. Likaså är rättigheten om att informeras om rätten till en försvarare och rätten att vara tyst inget som regleras i svensk rätt.

I motiven till RB fastslogs att om den misstänkte själv inte utsåg en försvarare eller om den som han hade utsett avvisades, skulle det med hänsyn till det allmännas intresse och straffrättsskipningens säkerhet utses ett biträde av det allmänna.¹² När det är domstolen som utser försvarare kallas denne för offentlig 21:4 RB.

I RB:s viktiga 21:3a stadgas förutsättningarna när ett offentligt försvar ska utses. Av paragrafens första stycke framgår att, om den misstänkte är *anhållen eller häktad* ska offentlig försvarare förordnas för honom, om han begär det. Offentlig försvarare ska också på begäran förordnas för den som är misstänkt för ett brott, för vilket inte är stadgat lindrigare straff än fängelse i sex månader. Bestämmelsen är ovillkorlig och dispositiv till förmån för den tilltalade (det krävs att den misstänkte *begär* en försvarare). Det innebär att en person som står åtalad för ett allvarligt brott har rätten att välja att dömas utan ett offentligt försvar.

Lagstiftaren har försökt undvika att någon döms för allvarligt brott utan försvarare genom att införa paragrafens andra stycke. Där står att offentlig försvarare ska därutöver förordnas

- om det med hänsyn till utredningen finns ett behov av försvar
- om det är tveksamt vilken påföljd som ska väljas och det finns anledning att döma till annan påföljd än böter eller villkorlig dom eller sådana böter i förening, eller
- om det i övrigt föreligger särskilda skäl med hänsyn till den misstänktes personliga förhållanden eller vad målet rör.

Det innebär att en offentlig försvarare kan förordnas mot den misstänktes vilja. Tanken är att en offentlig försvarare alltid ska förordnas om det utifrån processuella och inte ekonomiska skäl är påkallat av ett allmänt intresse. Om en misstänkt är frihetsberövad, oavsett om denne har erkänt eller förnekar gärningen, föreligger det en ovillkorlig rätt till en offentlig försvarare. Dessa bestämmelser är viktiga för rättssäkerheten, då det kan vara svårt att skaffa sig en privat försvarare om man saknar ekonomiska medel.¹³

Av 21:3a st.3 framgår att om den misstänkte själv utsett en privat försvarare ska rätten inte förordna en offentlig försvarare. I dag är det vanligt att en misstänkt som redan vid första po-

¹¹ Ebervall, *Försvarens roll*, sidan 119

¹² A.a. s 158

¹³ Ekelöf, *Rättegång II*, sidan 92

lisförhöret anlitat en privat försvarare, senare begär att denne förordnas till offentlig försvarare. Önskemålet bifalls oftast om förutsättningar för förordnande föreligger. Så var det inte i början av RB:s tillämpning men utvecklingen har gått till att det idag i huvudsak är offentligt försvar som förekommer i brottmålsprocessen.

2.3 Skillnad mellan offentligt och privat försvar

Den största skillnaden mellan privat och offentlig försvarare, förutom hur de utses, är vem som betalar arvodet. En privat försvarare får betalt av sin klient medan en offentlig försvarare får ersättning av staten.¹⁴ Det ska dock påpekas att staten kan kräva tillbaka ersättningen för försvaret av den tilltalade i det fall personen fälls. Hur mycket staten kan kräva tillbaka av den enskilde är relaterad till den enskildes inkomst, 31:1 RB

En annan viktig skillnad är de formella krav som ställs på en offentlig försvarare, som ska vara advokat, 21:5 RB. För privat försvarare gäller inte detta utan den misstänkte kan utse annan än advokat till sitt försvar. Vidare kan en offentlig försvarare inte bytas ut hur som helst eller att annan sätts in istället. Byte eller ändring kan endast göras om rätten ger sitt medgivande.

Någon egentlig skillnad i det processuella förfarandet föreligger inte, mer än att den offentliga försvararen har en ovillkorlig rätt att träffa sin klient i enrum, medan den privata kan träffa sin klient i enrum endast om undersökningsledaren eller åklagaren medger detta och det kan ske utan men för utredningen, 21:9 RB.

Försvaren, oavsett offentlig eller privat, ska personligen kallas till rättens förhandlingar och där vidta alla åtgärder som fordras för att tillvarata sin klients intressen, 21:8 och 9 RB. Det innebär att försvararen ska agera som sin klients rådgivare samt åberopa omständigheter och bevis som talar till den misstänktes/tilltalades fördel. Försvaret får dock inte ljuga, utan har en skyldighet att verka för sakens riktiga belysning. Denna skyldighet sträcker sig endast så långt att den misstänktes/tilltalades rätt tillvaratas, därefter ska försvaret vara passivt.

En viktig uppgift för försvaret är att verka för att den misstänkte försätts på fri fot om det inte längre är motiverat med någon frihetsberövande åtgärd.¹⁵ Försvaren har också rätt att vara aktivt under huvudförhandling även om den tilltalade uteblir, 46:15 RB. Försvaren åtnjuter samma befogenheter som den misstänkte.¹⁶ Häri föreligger ingen skillnad mellan offentligt eller privat försvar.

Som jag tidigare visat är privat försvar sällsynt i svensk straffprocessrätt. Då det inte förs statistik i Sverige där det tydligt framgår vad för försvarare som företräder den misstänkte i brottmål är det svårt att fastställa hur det de facto ser ut. Det enda som med säkerhet kan sägas är att det förekommer offentligt försvar i 49 % av fallen. Att det inte förekommer en offentlig försvarare innebär inte att det istället är en privat försvarare. I de fallen är det vanligare att det inte förekommer något försvar. Anledningen borde vara att det då saknas förordnandeförutsättningar eller att den misstänkte valt bort möjligheten till en försvarare.¹⁷ Min undersökning kommer att visa att så inte alltid är fallet.

¹⁴ Ekelöf, *Rättegång II*, sidan 91

¹⁵ Fitger, *Rättegångsbalken I*, sidan 21:29

¹⁶ Ekelöf, *Rättegång II*, sidan 95

¹⁷ Ebervall, *Försvarens roll*, not 35 på sidan 159

3. Betydelsen av att ha respektive inte ha en försvarare

3.1 Allmänt

Principen om rättvis rättegång och rätten till en försvarare är viktig för svensk lagstiftning och för svensk brottmålsprocess. Om brottet är av viss allvarlighetsgrad som kan ge fängelse samt om den misstänkte har personliga behov av biträde, ska offentlig försvarare förordnas som tillvaratar den misstänktes intressen.

Av den officiella statistiken framgår att offentlig försvarare förordnas i 49 % av fallen och att det i 50 % inte gör det.¹⁸ Det innebär att man ansett att i 50 % av fallen har behov av en försvarare inte förelegat. Anledningen skulle då vara att brottet inte riskerar att ge fängelse alternativt att den enskilde inte haft behov av en försvarare.

I min undersökning där jag gått igenom 1445 mål avseende misshandel, ekobrott och grovt rattfylleri, är det endast 16 % av fallen som saknar försvarare. Fördelning mellan offentligt, privat och inget försvar ser ut enligt följande:

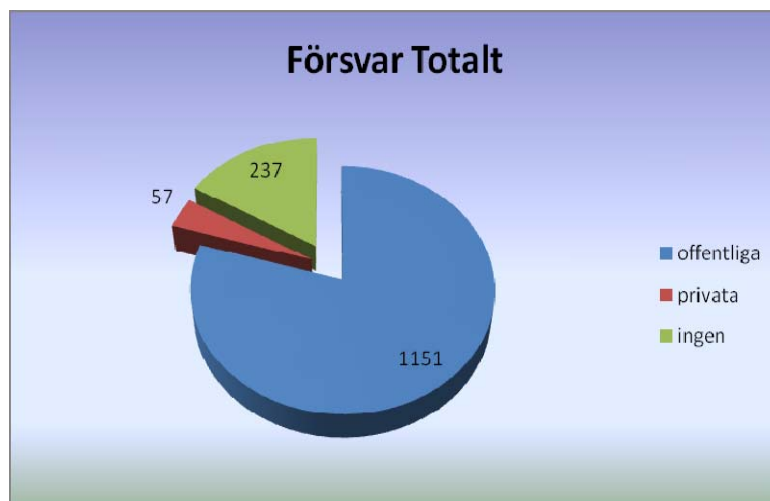

Fig 1 Fördelning av offentligt, privat och inget försvar totalt sett. Siffrorna visar att i 16 % av fallen förekommer det inget försvar. Se bilaga 1, sid. 1

Siffrorna visar att det är vanligare att den enskilde förordnas en offentlig försvarare i de typer av brott jag valt, än i den officiella statistiken. Undersökningen visar att misshandel, ekobrott och grovt rattfylleri skulle vara brott av sådan art att huvudregeln ska vara att det föreligger ett behov av en försvarare. Tittar vi närmare på varje brott ser vi att från denna huvudregel finns det ett undantag och det är grovt rattfylleri. Som jag kommer att visa förverkligas lagstiftarens intentioner i praktiken både inom misshandel och ekobrott. Vad gäller grovt rattfylleri frångås huvudregeln. Rätten till försvar är inte lika självklar när den misstänkte står åtalad för detta brott.

Fördelningen mellan offentligt, privat och inget försvar inom de olika brotten ser ut enligt följande.¹⁹

¹⁸ I 1 % var uppgiften inte i fyllt, se under avsnitt 1.3 Metod

¹⁹ Dessa siffror bekräftas av den statistik som BRÅ tagit fram, se bilaga 1 tabeller 6 – 9. Dock ska här återigen poängteras att det inte är statistik som förs officiellt, utan är siffror jag bett BRÅ ta fram.

Inom misshandel – av normalgraden är huvudregeln att det förekommer en försvarare. Av totalt 610 misshandelsmål förekommer det en försvarare i 586 fall. De 24 fall där försvar saknas gäller oftast misshandel av ringa grad, där den misstänkte endast kan dömas till böter eller villkorlig dom.²⁰ Allt i enlighet med lagstiftarens intentioner. Rätten till en försvarare kräver att brottet är av viss allvarlighetsgrad eller att den misstänkte riskerar fängelse. Vid lindrigare brott anses behovet av en försvarare inte föreligga.

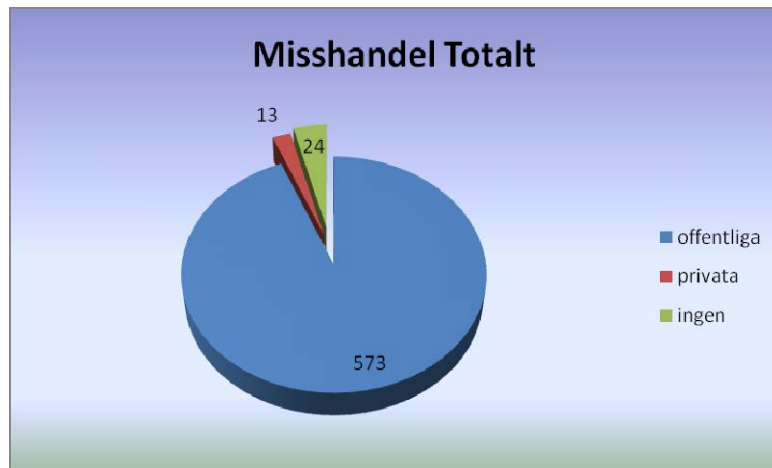

Fig 2 Fördelningen mellan offentligt, privat och inget försvar inom misshandel.
Av det totala antalet 610 st är det i endast 24 fall där inget försvar förekommer, det vill säga 4 % av målen. Se bilaga 1, sid 1

Beträffande ekobrott förverkligas lagstiftarens intentioner även här. Huvudregeln är att en försvarare förekommer i dessa brott. Av totalt 177 mål är det endast i 16 fall där ingen försvarare finns, det är exempelvis vid enklare bokföringsbrott.

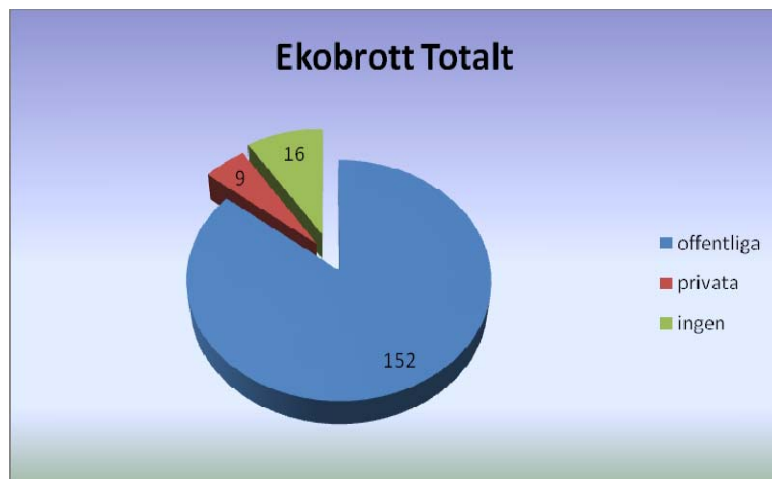

Fig 3 Fördelningen mellan offentligt, privat och inget försvar inom ekobrott.
Av det totala antalet 177 st är det endast i 16 fall där inget försvar förekommer, det vill säga 9 % av målen. Se bilaga 1, sid. 1

²⁰ B 4989 – 04 Stockholms TR

Undantaget är fallen med grovt rattfylleri. Av totalt 658 stycken är det i 197 mål där det inte förekommer något försvar, det vill säga i 30 % av fallen.

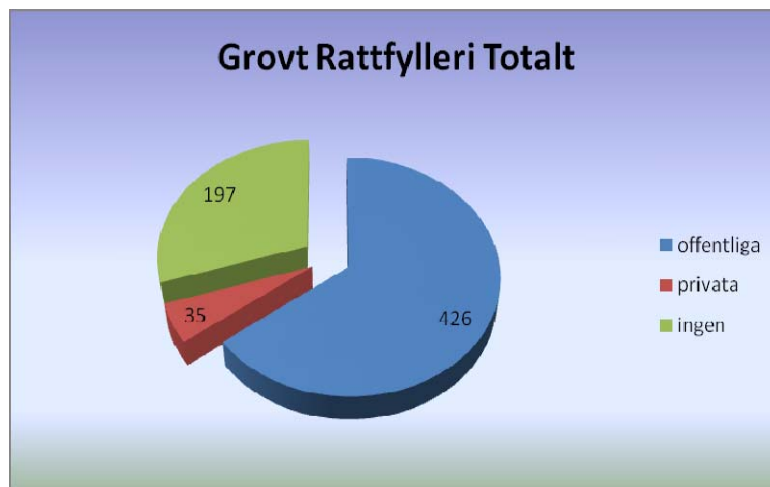

Fig. 4 Fördelning mellan offentligt, privat och inget försvar inom grovt rattfylleri.
Se bilaga 1, sid 1

Varför denna skillnad? I RB 21:3a står det att frågan om förordnandet av en offentlig försvarare har att göra med brottets allvarlighetsgrad eller om den misstänkte är frihetsberövad. Det har också att göra med om det är tveksamt i fråga om vilken påföljd som ska väljas eller om det i övrigt föreligger särskilda skäl med hänsyn till den misstänktes personliga förhållanden eller att utredningen i målet kräver det.

Rätten till en försvarare är en viktig princip som skyddas av såväl internationella konventioner som svensk lagstiftning. Vad gäller brottet grovt rattfylleri, är det vanligt den misstänkte inte har en försvarare. I min fortsatta framställning kommer jag att titta närmare på var orsakerna till detta undantag ligger. Kan det förklaras av brottens olika karaktär? Är grovt rattfylleri att anses som ett lindrigare brott än misshandel och ekobrott? Ligger förklaringen i påföljdsfrågan? Kan den misstänkte endast dömas till villkorlig dom alternativt böter och därför föreligger inget behov av en försvarare? Eller är det den enskilde själv som i dessa fall väljer att inte ha ett försvar?

3.2 Artbrott

Beträffande brottet *misshandel* stadgar lagen att den som tillfogar annan person kroppsskada, sjukdom eller smärta ska dömas för misshandel till *fängelse* i högst två år.²¹ Misshandel är ett artbrott²² av det följer att som huvudregel ska dömas till fängelse om det inte föreligger särskilda skäl för att välja en annan påföljd. Då huvudregeln är fängelse som påföljd gäller också som huvudregel att det ska förordnas en offentlig försvarare. Vad gäller misshandelsmålen är det tydligt att praxis följer lagens intentioner, då det endast i 4 % av fallen saknas försvar.

När det gäller *ekobrotten* har jag valt att ta med bokföringsbrott samt skattebrott (både normalt och grovt). Om dessa brott står det att läsa i lagen, att den som uppsåtligt eller av oaktsamhet åsidosätter bokföringsskyldighet döms för *bokföringsbrott* till *fängelse* i högst två år. Om brottet istället skulle vara *grovt*, exempelvis om beloppet är högt eller är ett led i en sys-

²¹ Brottsbalk 3 kap.5 §

²² Jareborg, Straffrättens påföljdslära s 139 – 140

tematisk brottslighet, döms personen istället till *fängelse* i lägst sex månader och högst sex år 11:5 BrB. Vad gäller *skattebrott* står det att man kan dömas till *fängelse* i högst två år, om man på annat sätt än muntligt uppsåtligt lämnat oriktig uppgift till myndighet i syfte att undandra skatt från det allmänna eller felaktigt mottagit återbetald skatt. Bedöms brottet som grovt, exempelvis om det är betydande belopp, ska man istället dömas till *fängelse* i lägst sex månader och högst sex års fängelse.²³ Beträffande ekobrotten tycks praxis följa lagstiftarens intentioner. Då risken finns att den misstänkte döms till fängelse men även med hänvisning till den omfattande utredningen förordnas oftast en försvarare i dessa typer av brott.

I lagen står att den som för ett motordrivet fordon efter att ha förtärt alkoholhaltiga drycker i så stor mängd att alkoholkoncentrationen i blodet är minst 0,2 promille ska dömas för *rattfylleri* till böter eller fängelse i 6 månader. Är brottet att anses som *grovt* ska föraren dömas till *fängelse* i högst två år. För att brottet ska betraktas som grovt krävs det att föraren har en alkoholkoncentration i blodet på minst 1,0 promille.²⁴

Grovt rattfylleri är, liksom misshandel och ekobrott, ett artbrott för vilket det föreligger en presumtion för fängelse. För att bryta presumtionen krävs särskilda skäl. Ett särskilt skäl kan vara att den tilltalade samtycker till att en villkorlig dom förenas med en föreskrift om samhällstjänst eller kontraktsvård.

Som lagen är skriven att brottet grovt rattfylleri är av allvarlig art, borde ge en antydning om att behov av försvar föreligger. Brottet ska som huvudregel leda till fängelse, men om detta inte är fallet ska frågan om annan påföljd diskuteras. Även i sådana fall föreligger behov av biträde för den misstänkte. Diagrammet **Grovt Rattfylleri Totalt** visar att grovt rattfylleri är undantaget som inte följer lagstiftarens intentioner. I 30 % av fallen saknas en försvarare.

Då undantaget grovt rattfylleri inte kan förklaras av brottets allvarlighetsgrad ska jag nu närmare undersöka om förklaringen ligger i påföljdsfrågan. Är det så att den misstänkte endast kan dömas till villkorlig dom alternativt böter och därför föreligger inget behov av en försvarare? Låt oss nu titta närmare på påföljdsfrågan i brotten misshandel, ekobrott och grovt rattfylleri

3.3 Påföljdsfrågan

I 1:1 BrB står det att *brott* är en gärning som är beskriven i brottsbalken eller i annan lag eller författning och för vilken det följer ett straff. Ett straff är böter eller fängelse, 1:3 BrB. Det innebär att en person som utför ett brott ska dömas med ett straff.

I svenskt brottmål gäller inte bara ett straff som en rättsverkan av ett brott. Lagstiftaren delar upp rättsverkan i två delar. Dels påföljd för brott och dels annan rättsverkan av brott. Påföljderna delas i sin tur in i straff och annan påföljd. Annan rättsverkan delas in i skadestånd och särskild rättsverkan (återkallelse av körkort, utvisning, förverkande, företagsbot).²⁵ Svensk påföljdsbestämning har till syfte att dels upprätthålla allmän laglydnad (allmänprevention) och dels att straffa den enskilde men även se till att påföljden blir så att man främjar den dömdes återanpassning till samhället (individualprevention).

Vid bedömningen i påföljdsfrågan kan återfall i samma typ av brottslighet innebära en strängare påföljd. En förstagångsforbrytare bör behandlas mildare, detta i normalfallet. Även ålder

²³ Skattebrottslag 2 och 4 §§

²⁴ Lag (1951:649) om straff för vissa trafikbrott 4 § samt 4a § .

²⁵ Jareborg, Straffrättens påföljdslära s 15 ff.

tar lagstiftaren hänsyn till. I BrB särbehandlas påföljdsbestämningen för den som begått brott före 21 års ålder. Än mer hänsyn tas för den som inte har fyllt 18 år. Ungdomar under 15 år får inte ådömas påföljd, de ska istället överlämnas till de sociala myndigheterna.²⁶

Uppstår det tveksamheter i fråga om vilken påföljd som ska väljas, bör en försvarare utses. I motiven till RB sägs att det inte behövs en försvarare om det i det närmaste är klart att påföljden blir skyddstillsyn.²⁷ I min undersökning var det endast i 16 % av samtliga fall där en försvarare saknades, vilket visar att lagstiftarens intentioner i huvudsak förverkligas. Undantaget från huvudregeln var grovt rattfylleri. I de fallen var det vanligt att offentligt försvar inte förordnades. Ligger förklaringen till frånvaron av försvar beträffande brottet grovt rattfylleri att den misstänkte endast har dömts till skyddstillsyn?

Misshandel, ekobrott och grovt rattfylleri är artbrott, där presumtionen är fängelse, men alternativ till fängelse i form av villkorlig dom eller böter kan också utdömas. Därför bör en försvarare utses vid dessa brott. Innan jag analyserar närmare varje brott för sig, ska jag först visa hur utfallet totalt sett ut vid dessa brott. Gör det någon skillnad i utfallet av ett mål om den misstänkte har en försvarare respektive inte har en försvarare? Och hur ser fördelningen ut i val av påföljd när det förekommer en försvarare respektive när det inte gör det.²⁸

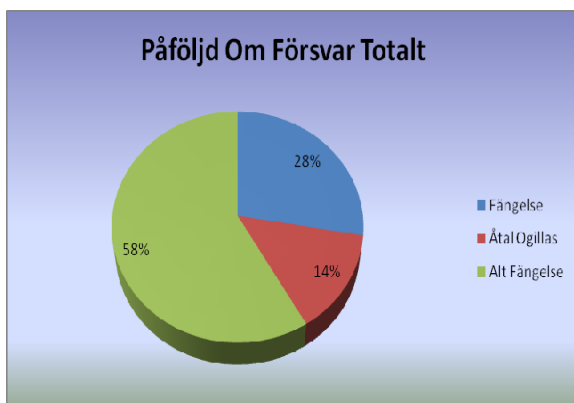

Fig 5 Påföljd den tilltalade får om denne har en försvarare totalt sett. Se Bilaga 1sid.1

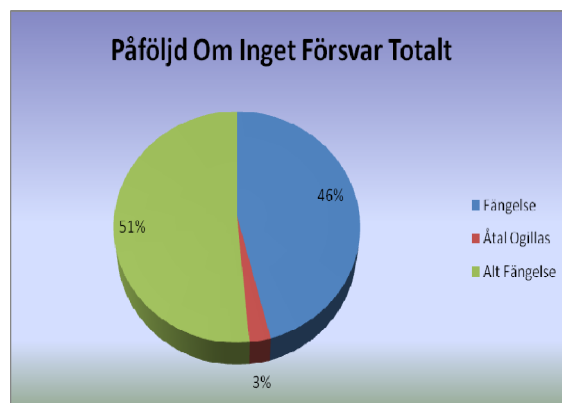

Fig 6 Påföljd den tilltalade får om denne inte har en försvarare totalt sett. Se bilaga 1sid.2

Det intressanta med min undersökning är att den visar att det är vanligare att åtal ogillas i de fall där det förekommer en försvarare än i de fall där försvar saknas. (14% respektive 3 %). Undersökningen visar också att det är vanligare med påföljden fängelse när det saknas en försvarare än i de fall där det finns en. I de mål där det inte förekom försvar blev påföljden fängelse i hela 46 % av fallen. Verkligheten stämmer dåligt överens med lagstiftarens intentioner. Andra stycket på RB:s viktiga 21:3a paragraf infördes just av anledningen att en misstänkt person inte skulle kunna dömas till fängelse utan en försvarare vid sin sida.

Är min undersökning missvisande beroende på de brottstyper jag valt att undersöka, eller ser fördelningen av val av påföljd likadan ut när en försvarare finns respektive inte finns i de olika brottstyperna i undersökningen? I nästa avsnitt presenterar jag de olika brotten var för sig. Jag börjar med misshandel, sedan presenterar jag ekobrott och därefter grovt rattfylleri.

²⁶ Jareborg, Straffrättens påföljdslära s 151

²⁷ Ekelöf, *Rättegång II*, sidan 93

²⁸ I detta avsnitt har jag valt att bunta ihop privat och offentlig försvar. Här är endast intressant att se skillnad mellan försvar och inte försvar.

3.3.1 Misshandel

Beträffande misshandel har jag tidigare visat att huvudregeln är att den misstänkte har en försvarare. Vilket stämmer väl överens med lagstiftarens intentioner, då misshandel är ett artbrott för vilket det kan följa fängelse men också för att det finns olika val i påföljdsfrågan.

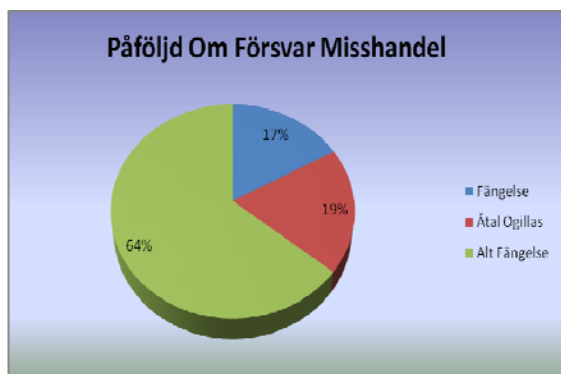

Fig 7 Påföljd den tilltalade får om denne har ett försvar inom misshandelsmål. Se bilaga 1 sid 2

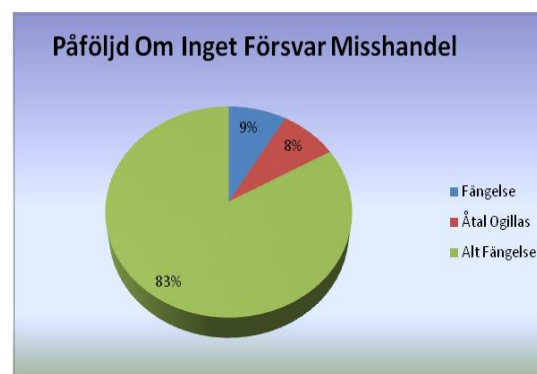

Fig 8 Påföljd den tilltalade får om denne inte har ett försvar inom misshandelsmål. Se bilaga 1 sid. 2

Undersökningen visar att i fallet misshandel, vad gäller påföljdsfrågan, frångås lagen. Huvudregeln för misshandel av normalgraden är att fängelse ska utdömas, trots detta är det vanligare med påföljden alternativ till fängelse. Det intressanta i undersökningen är att det är vanligare att fler tilltalade döms till fängelse i de mål där det finns en försvarare än i de mål där det inte förekommer ett försvar. Det ska dock påpekas att dessa fall inte är särskilt vanligt förekommande. Endast i 24 mål av totalt 610 i både Göteborg, Stockholm och Malmö förekom det att försvar saknades i misshandelsmål.²⁹

Om den tilltalade inte har en försvarare, är alternativ till fängelse den vanligaste påföljden. När försvar saknas, ska domaren ta ett större ansvar i processföringen och hjälpa den tilltalade att föra sin talan.³⁰ I svensk brottmålsprocess gäller förhandlingsprincipen vilket innebär att det som huvudregel ankommer på bägge parter att föra processen.³¹ Domstolens uppgift är att pröva bevisning, tillämpa lagen och utdöma påföljd, men ska i de fall där försvar saknas ta en ett större ansvar och se till att målet blir utrett på bästa sätt.

Min undersökningen är också intressant vad gäller utfallet i misshandelsmål. I de mål där försvar förekommer är det vanligare att åtal ogillas än i de fall där det inte finns en försvarare. Det förklaras av att en lekman som står åtalad har svårare att ifrågasätta den bevisning som åklagaren presenterar och det kan vara svårt för den enskilde lekmannen att veta vad som krävs för att ett åtal ska bifallas alternativt ogillas. I avsnitt 4.3 kommer jag närmare analysera de mål där åtalet ogillades, varför jag här nöjer mig endast med att konstatera att det gör skillnad att ha en försvarare.

²⁹ Se tabell tillhörande diagram figur 8, bilaga 1 sid 2

³⁰ Ekelöf, *Rättegång II*, sidan 92

³¹ Ekelöf, *Rättegång II*, sidan 90

3.3.2 Ekobrott

Beträffande ekobrott gäller även här huvudregeln att den tilltalade har en försvarare, vilket stämmer väl överens med lagstiftningen. Trots att den enskilde sällan riskerar fängelse och således inte skulle behöva en försvarare, anses det självklart att utse en då utredningen av dessa brott är oerhört krävande.

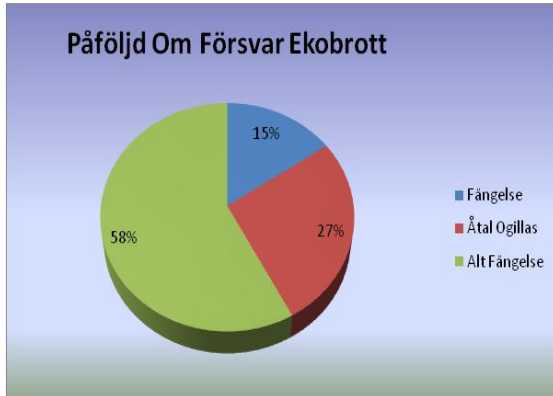

Fig 9 Påföljd den tilltalade får om denne har en försvarare vid ekobrott. Se bilaga 1 sid.2

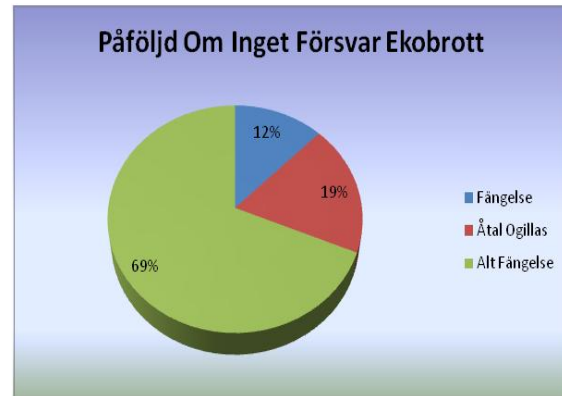

Fig10 Påföljd den tilltalade får om denne inte har ett försvar vid ekobrott. Se bilag 1 sid.2

Gällande påföljdfrågan är det tydligt att man här frångår lagen. Ekobrott är ett artbrott och av det följer att fängelse ska utdömas. Min undersökning visar att den som står åtalad för dessa brott sällan riskerar fängelse. Den vanligaste påföljden är alternativ till fängelse. En annan intressant observation vad gäller ekobrott är att åtalen ogillas i högre grad än vid de andra brott som ingick i undersökningen.³² I de mål där en försvarare förekom var det i hela 27 % av fallen där bevisningen inte når upp till en nivå som styrker åklagarens gärningsbeskrivning. Självklart ska åtalen då ogillas.

³² I undersökningen ingår även de mål där bevisningen inte räckte till åtal inte endast där åtal väckts och sen ogillas vid huvudförhandling

3.3.3 Grovt rattfylleri

Jag har tidigare konstaterat att i målen grovt rattfylleri är det 30 % där inget försvar förekommer trots att brottet är ett artbrott. Det borde innebära att det inte ansetts vara någon fara att påföljden blir fängelse eller att skyddstillsyn är det självklara valet i frågan om påföljd, alternativt att den enskilde inte har ett behov av en försvarare. I motiven till RB framgår det att om påföljden tros bli skyddstillsyn föreligger inget behov av att förordna ett offentligt försvar.

Som vi tidigare sett hos de andra brotten som ingår i undersökningen är den vanligaste påföljden alternativ till fängelse. Frånvaron av en försvarare skulle då inte vara ett problem. Detta gäller emellertid inte i fallet med grovt rattfylleri. Även beträffande påföljdsfrågan är grovt rattfylleri ett undantag där lagstiftarens intentioner inte förverkligas.

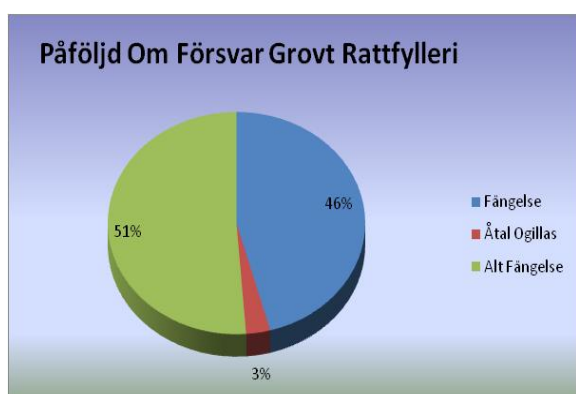

Fig 11 Påföljd den tilltalade får om denne har en försvarare vid grovt rattfylleri. Se bilaga 1 sid. 3

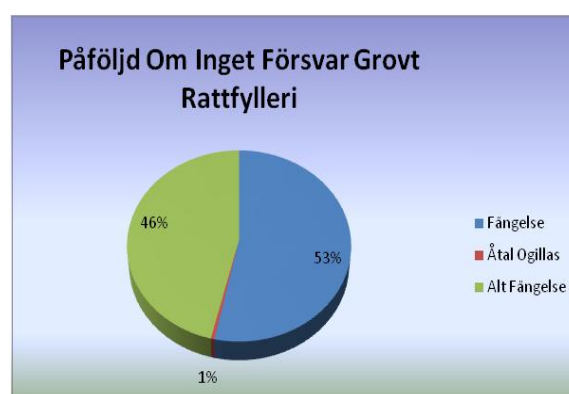

Fig 12 Påföljd den tilltalade får om denne inte har en försvarare vid grovt rattfylleri. Se bilaga 1 sid. 3

Min undersökning visar tydligt att verkligheten inte stämmer överens med teorin beträffande grovt rattfylleri. Dels saknas försvarare i högre grad och dels döms den tilltalade oftare till fängelse än i jämförelse med de andra brotten. Men det riktigt anmärkningsvärda som undersökningen visar är att i de mål där den tilltalade *inte* har en försvarare döms personen till fängelse i högre grad. I hela 53 % av fallen döms den tilltalade till 1 månads fängelse utan att ha haft ett biträde vid sin sida att jämföra med när det förekommer en försvarare är det 46 % som döms till fängelse. I de andra brotten, misshandel och ekobrott, kunde vi se att när den tilltalade inte hade en försvarare var det vanligare att personerna dömdes till villkorlig dom.

Beträffande grovt rattfylleri är mål där åtalet ogillas mycket ovanligt. Grovt rattfylleri betraktas som rutinmål. Den tekniska bevisningen som finns i dessa mål, alkoholkoncentrationen i blodet eller utandningsluften, har starkt bevisvärde. Tillsammans med ett erkännande anses åtalet styrkt. Detta förklarar också varför det är så ovanligt att åtal ogillas inom dessa mål. Siffrorna visar att det endast är i 3 % av fallen där åtal ogillas i de fall där det förekommer en försvarare när det inte fanns en försvarare var siffran 1 %. Detta att jämföra med ekomål, där hela 27 % av målen avskrivs eller åtalet ogillas.³³ När det sen kommer till frågan av val av påföljd anses presumtionen fängelse så stark att det i det närmaste sker per automatik.

³³ I fallet grovt rattfylleri är det 15 mål av totalt 658, se tabell 1 i bilaga 1 sid.4. I ekomålen är det 46 st. av 177 totalt, se tabell 2 bilaga 1 sid 4

Grovt rattfylleri ska inte betraktas och ses som rutinmål då det är ett artbrott. Brottets allvarlighetsgrad samt presumtionen fängelse förväntas medföra samma seriösa granskning och utredning som i andra artbrott. I de få fall där grovt rattfylleri inte sågs som rutinmål ogillades åtalet.

I ett fall förnekade kvinnan att hon kört berusad och den framlagda bevisningen räckte inte till för att bevisa det motsatta. I ett annat fall är det en man som erkände att han kört bilen men påstod att han druckit efter att han ställt bilen men innan polisen kom. Trots att åklagaren hade ett erkännande, teknisk bevisning samt en specialist inom ämnet som menar att efterberusning inte var aktuellt, friades mannen då rätten inte ansåg det vara ställt utom rimlig tvivel att det hade gått till så som åklagaren påstod. I det tredje fallet erkände föraren att han kört bilen, men det gjorde även medpassageraren. Bägge var berusade. Då det inte gick att fastställa att den tilltalade faktiskt kört bilen ogillades åtalet.³⁴

³⁴ B 6984-05; B 5018-05; Göteborgs TR samt B 6907-05 Malmö TR

3.4 Personliga förhållanden

I principen om rättvis rättegång ingår rätten att föra sin egen talan och att tacka nej till en försvarare. Lagstiftaren har dock velat undvika att personer döms till fängelse utan en försvarare och därför infört andra stycket i den viktiga 21:3a RB. Offentligt försvar ska utses även i de fall där det föreligger särskilda skäl med hänsyn till den misstänktes personliga förhållande.

Jag har tidigare visat i min undersökning att personer misstänkta för grovt rattfylleri oftare ställs inför rätta utan en försvarare. Vilket är konstigt då både brottets allvarlighetsgrad och frågan om val av påföljd visar att behov av försvar har förelegat. Detta är högst anmärkningsvärt, om det inte är den enskilde själv som åberopat sin rätt att föra sin egen talan. Tyvärr tycks det senare inte vara det vanliga som i sådant fall skulle förklara siffrorna i min undersökning. Snarare verkar det vanliga vara att den misstänkte får avslag på sin ansökan om offentligt försvar. Detta leder till att vissa misstänkta, istället ser sig tvungna att anlita ett privat försvar. De flesta blir utan.

Ett exempel är ett mål där en man åtalades i Malmö för grovt rattfylleri. Sedermera flyttades målet över till Göteborgs tingsrätt. Där begärde mannen att rätten skulle förordna en offentlig försvarare. Rätten avslog hans ansökan med motivering att det varken med hänsyn till utredningen av brottet eller frågan om påföljd eller i övrigt förelåg skäl för det. Mannen valde att anlita en privat försvarare. Påföljden blev skyddstillsyn.³⁵

Beträffande misshandel, är huvudregeln att offentlig försvarare förordnas, antingen på grund av brottet eller påföljden, men även av personliga skäl.³⁶ I ekomål är det inte vanligt att försvarare utses med hänvisning till personliga förhållanden, där är det vanligare att rätten hänvisar till den omfattande utredningen om varför en försvarare behövs.

Det som också är vanligt beträffande misshandel och ekobrott är att försvarare som först anlitas privat senare förordnas som offentlig försvarare. Rätten förklarar i dessa fall att begäran bifalls på grund av antingen utredningen, påföljdsfrågan eller personliga skäl. Grovt rattfylleri är ett undantag även här. I de fall där den enskilde anlitar en privat försvarare, förblir försvaret privat. Rätten förordnar inte den privata försvararen som offentlig.

Försvaret har betydelse för utfallet i ett brottmål. I avsnittet har jag visat med tydliga siffror att det gör skillnad om den misstänkte har en försvarare eller inte. Skillnaden för den enskilde kan innebära allt mellan att fällas till ansvar eller att åtalet ogillas. Fälls den tilltalade är sannolikheten högre att man döms till fängelse i de fall den misstänkte står åtalad för grovt rattfylleri och inte har en försvarare. Står den misstänkte åtalad för ett skattebrott och har en försvarare ökar chansen avsevärt att åtalet ogillas.

Jag ska nu gå över och se om det gör någon skillnad i att anlita privat försvar stället för en offentlig försvarare.

³⁵ B 1161-04 Göteborgs TR

³⁶ B 60-05 Göteborgs TR

4. Offentligt och privat försvar

4.1 Förekomsten av privat försvar

Min undersökning visar att försvaret har betydelse för utfallet i ett mål och en viktig roll att fylla i svensk brottmålsprocess. I de mål där det förekom en försvarare ogillades åtalet i högre grad än i de mål där det inte förekom en försvarare. Vidare visar min undersökning att i fråga om val av påföljd blir det oftare alternativ till fängelse i de fall där försvar fanns än i de fall där det inte fanns en försvarare. Det jag nu ska undersöka är om det gör någon skillnad i utfallen av ett mål om den misstänkte anlitar en privat försvarare istället för att använda en offentlig försvarare.

Privat försvar är sällsynt i svensk brottmålsprocess. Som redan tidigare påpekats så förs ingen officiell statistik över fördelningen mellan privat och offentlig försvar. Det enda som med säkerhet kan konstateras är att i 49 % av målen förekommer det en offentlig försvarare. Det innebär inte att det är privat försvar som används i de andra målen. Som jag tidigare visat med min undersökning är det vanligare att det inte förekommer något försvar alls.

Huvudregeln när en försvarare anlitas är att den är offentlig förordnad, privat försvar är ett undantag. Det vanliga är att privat försvar anlitas när rätten anser att något behov att förordna en offentlig försvarare inte föreligger. Privat försvarare anlitas också när domstolen nekat den misstänkte att byta försvarare och den misstänkte står fast vid sitt önskemål.

Vilka anlitar privat försvar?

Undersökningen visar att det är flest personer misstänkta för grovt rattfylleri som anlitar en privat försvarare, vilket inte är konstigt då denna typ av mål är fler till antalet.³⁷ Att privat försvar förekommer vid grovt rattfylleri är förståeligt. Personer misstänkta för detta brott får oftare avslag på sin begäran om en offentlig försvarare. Vill dessa personer inte stå utan försvar, måste de själv bekosta sitt försvar.

Ser man istället till den procentuella andelen inom varje brott som finns med i min utredning, skiljer det sig inte nämnvärt åt mellan grovt rattfylleri och ekobrott. I genomsnitt anlitas en privat försvarare i 5 % av fallen.³⁸ Det bör än en gång poängteras att det är vanligt vid ekobrott att en försvarare som till en början varit privat, senare förordnats som offentlig. Jag har i min undersökning valt att se dessa som offentliga. Trots det blir den procentuella fördelningen 5 %. Vad gäller personer misstänkta för misshandel är det ytterst få som anlitar privat försvarare. I de fall detta sker förordnas oftast dessa sedan som offentliga, varför de tills vidare lämnas därhän.

Beträffande förekomsten av privata försvarare inom ekobrott ter sig det naturligt. Personer misstänkta för dessa brott har oftast redan en etablerad kontakt med en jurist, för bolagets räkning eller av andra affärsmässiga skäl. De kan även i ett tidigt skede få rekommendationen, exempelvis av sin revisor, att kontakta en advokat. En annan förklaring är att personer misstänkta för ekobrott oftast vet med sig att om de fälls kommer de att få betala tillbaka kostna-

³⁷ Av totalt 57 mål där privat försvar förekommer tillhör 35 gruppen grovt rattfylleri. Se tabell 1 och 4 bilaga 1 sid. 2

³⁸ I ekobrottmålen är det 9 fall av 177 totalt, inom grovt rattfylleri är det istället 35 fall av 658. Se tabell 1 och 2 i bilaga 1 sid. 2

den till staten för försvaret då de oftast, inte alltid, har mycket höga inkomster. Därför väljer de redan från början att anlita en privat försvarare. De hoppas genom att snabbt anlita en advokat få målet avskrivet innan åtal väckts och att det på så sätt undvika den negativa massmediala uppmärksamhet som ett åtal kan medföra.

4.2 Skillnad mellan offentligt och privat försvar

Trots den ovanliga förekomsten av privata försvarare, är det intressant att se om utfallet blir annorlunda i ett mål om advokaten är offentlig eller privat.

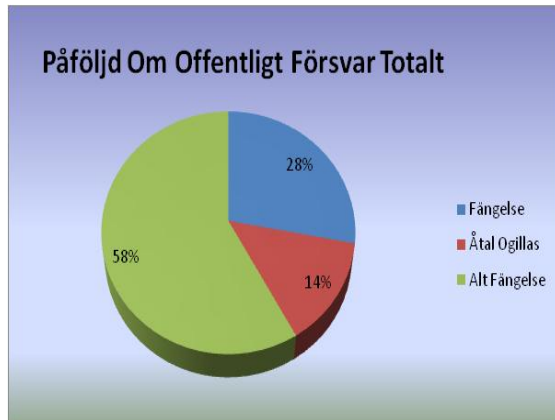

Fig 13 Påföljd den tilltalade får om denne har ett offentligt försvar totalt sett. Se bilaga 1 sid. 3

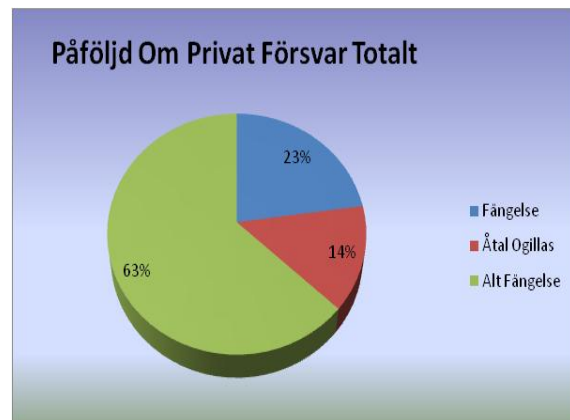

Fig 14 Påföljd den tilltalade får om denne har ett privat försvar totalt sett. Se bilaga 1 sid. 3

Min undersökning visar att det procentuella antalet mål som ogillas är lika oavsett om försvararen är offentlig eller privat, vilket tyder på att någon skillnad inte skulle föreligga. Den skillnad som kan påvisas är i påföljdsfrågan. Undersökningen visar att i de mål där en privat försvarare är inblandad blir det fängelse i 23 % av fallen, att jämföras med 28 % i målen med en offentlig försvarare.

Det kan tyckas att skillnaden inte är stor. Men då lagstiftarens utgångspunkt är att någon skillnad inte ska finnas är även en liten skillnad anmärkningsvärd, i synnerhet som skillnaden kan innebära fängelse eller inte fängelse för den enskilde. Enda skillnaden som lagstiftaren anser ska föreligga är vem som utser och betalar försvararen. Att det ska göra skillnad i påföljdsfrågan är det inte tänkt. Därför blir det viktigt att analysera varför denna skillnad. Det är också intressant att analysera åtalen som ogillas. Vad har dessa mål för gemensamt då det inte är någon skillnad mellan privata och offentliga.

Advokaterna som jag intervjuade menade att de inte gör någon skillnad i det *arbete* de lägger ner när de anlitas privat istället för att offentligt förordnas som försvarare, även om de ibland möts av den fördomen.³⁹ Samtliga advokater som intervjuades hänvisade till reglerna om god advokatsed och menade att de flesta advokater har en hög etisk hållning. Advokatens främsta uppgift är att efter bästa förmåga tillvarata klientens intresse inom ramen för vad lagen tillåter.⁴⁰ Det innebär bl.a. att advokaten ska peka på brister i utredningen och angripa bevisningen, men även se till att allt som talar till klientens fördel kommer fram i målet.⁴¹ Reglerna

³⁹ En advokat menade att oftast har utländska medborgare, med en annan rättstradition, åsikten att om de betalar får de ett bättre försvar, något som den intervjuade advokaten med bestämdhet brukar påpeka för sina klienter att så är inte fallet.

⁴⁰ VRGA 1 §

⁴¹ Ramberg A, *Rättssäkerhet i brottmål*, sidan 2

stadgar att advokatens lojalitet ska ligga hos klienten och att uppdraget ska utföras med omsorg, noggrannhet och tillbörlig skyndsamhet samt med beaktande av att klienten eller – för det fall att allmän rättshjälp eller rättsskydd föreligger – det allmänna eller försäkringsbolaget inte åsamkas onödiga kostnader.⁴²

Advokaterna menade att *frågan om ersättning, tidpunkten* när de träder in i processen samt det *kunskapsövertag* de har inom vissa brottstyper är det som spelar roll för utfallet i det specifika målet.

4.3 Frågan om ersättning

De intervjuade advokaterna menade att den största skillnaden mellan en offentlig och en privat försvarare är vem som betalar. När det gäller privat försvar betalas advokatens arbete av den enskilde. Är det en offentlig försvarare är det staten som betalar. Den privata försvararen får betalt från första stund. Den offentlige försvararen har att hålla sig antingen till en taxa enligt timkostnadsnormen eller till rättens skönsmässiga bedömning. Timkostnadsnormen är den brottmålstaxa som årligen fastställs av regeringen.

Att frågan om ersättning är av största betydelse visas i det flertal mål där åtalet har ogillats. I dessa mål har den offentliga advokaten haft samma förutsättningar som den privata. I ekobrott samt misshandelsfall framträder det tydligt. Misshandel räknas till vardagsbrott, där målen oftast hamnar inom den fastslagna timkostnadsnormen. Den vanligaste utfallen i dessa mål är att den tilltalade får påföljden alternativ till fängelse, exempelvis villkorlig dom kombinerad med dagsböter eller samhällstjänst. I 19 % av fallen ogillades åtalet.

Tendensen i min undersökning tycktes tydlig. Anledningen till att åtalen ogillades var om försvaret var offentligt eller privat. Vid närmare granskning av målen visade det sig att skillnaden *inte* låg i vad för etikett advokaten hade. Försvaren som från början anlätats privat förordnades oftast sedan som offentlig. Anledningen låg snarare i att ersättningen för försvaret var högre i de mål där åtalet ogillades. Att ersättningen var högre berodde på att det nerlagda arbetet var större samt att advokaten tidigare kom in i processen.

Det framgår tydligt av följande exempel att försvarets nedlagda arbete samt tidpunkten när de träder in i processen haft betydelse för målets utfall. Försvaret har granskat bevisning och lagt fram alternativa hypoteser. Trots att försvaret är offentligt i följande mål, lade de ner både tid och resurser. Det gjorde att de kunde tillvarata sin klients intresse på ett bättre sätt och mer likt det arbete ett privat försvar hade gjort.

I ett fall är det en mor som står åtalad för att ha misshandlat sin tonårsdotter med sparkar och slag så att dottern ramlat och slagit i bakhuvudet. Det finns teknisk bevisning samt utlåtande från läkare som styrker åtalet. Modern frias i tingsrätten men domaren i målet är skiljaktig. Domen överklagas till hovrätten, som fastställer tingsrättens dom. Ord står mot ord, men då det finns omständigheter som talar mot dottern berättelse frias modern. Kostnaden för försvaret, som från början var privat men senare förordnats som offentligt, hamnar på 13 692 kr för huvudförhandling i tingsrätten vilket är klart över taxa.⁴³

I ett annat mål, också misshandel, väcks aldrig åtal istället avskrivs målet. I det målet är det en offentlig försvarare utsedd och kostnaden hamnar på 10 188 kr, för 7 timmars arbete. Arbetet

⁴² VRGA 18 och 23 §§

⁴³ B 755-05 Göteborgs TR

bestod i 8 telefonsamtal med den misstänkte samt ett antal samtal med Kammaråklagare. Det tyder på att försvarets aktiva roll haft betydelse för att åklagaren sedan väljer att inte väcka åtal.⁴⁴

Ytterligare ett exempel gäller en man som står åtalad för att ha misshandlat sin flickvän. Under huvudförhandling drar målsägande tillbaka sina uppgifter och hävdar att hon endast varit svartsjuk och upprörd över att han varit otrogen. Tingsrätten gör bedömningen att de uppgifter som målsäganden lämnat under förundersökningen styrks av annan utredning men då målsägande nu ändrar det hon tidigare sagt kan det inte uteslutas att det hon nu säger kan vara sant. Åtalet ogillas. Kostnaden för försvaret, som är offentligt, blir 22 685 kr för 16 timmars arbete.

Även inom ekomål finns exempel. I ett mål som handlar om grovt skattebrott avskrivs målet för vidare handläggning efter att försvaret, som är offentligt, lagt ner 34 timmars arbete. Misstankarna har funnits i 1.5 år men successivt trappats ner för att slutligen avskrivas helt.⁴⁵

Att ersättningen har betydelse kan också ses av det faktum att när en *privat* försvarare inte gör mer än det nödvändigaste så blir utfallet inte bättre för den enskilde. I fallen med grovt rattfylleri blev detta tydligt. Som ovan visat, är det i fallen grovt rattfylleri där det gör störst skillnad av att använda sig av ett privat försvar, då risken för fängelse minskar avsevärt. Men om den privata försvararen inte gör mer än en offentlig försvarare skulle göra enligt taxa, då blir utfallet också detsamma. Fängelse 1 månad.⁴⁶

4.4 Ersättningsnorm

Bestämmelserna om ersättning till offentlig försvarare återfinns i 21:10 RB. Utgångspunkten är att ersättningen ska avse den tidsåtgång som bedöms rimlig med hänsyn till uppdragets art och omfattning. Om uppdraget är särskilt krävande kan ersättningen avvika från timkostnadsnormen. Då är det rätten som gör bedömningen om det yrkade beloppet är skäligt .

Brottmålstaxorna bygger på ett grundbelopp samt förhandlingstid, exempelvis häktningförhandlingar och huvudförhandling. Tid för överläggning efter förhandlingstidens slut räknas inte in. Timkostnadsnormen fastställs årligen av regeringen och idag uppgår den till 1 206 kr inkl. moms. Brottmålstaxan används i de mål där förhandlingstiden inte överstiger 3 timmar och 45 minuter. Tanken är att försöka förenkla hanteringen av ersättningen till advokaterna.

Taxebeloppen omfattar allt arbete i målet. Utöver ersättning för förhandlingstid betalas inget extra för andra arbetsmoment såsom exempelvis arbete med enskilt anspråk, förebringande av egen bevisning, genomgång av personutredningar i tidigare mål eller att inhämta ett yttrande från frivården. Taxebeloppen innefattar även ersättning för normala kostnader för telefon, fotokopiering och liknande. Extra ersättning för utlägg i samband med resa, logi och uppehälle om förhandling varit på annan ort tillkommer.⁴⁷

Som det tydligt framgår av regelverket räknas inte alla kostnader in i taxan. Exempelvis ingår inte inhämtande av yttrande från frivården. Något av största betydelse för den som står åtalad för grovt rattfylleri, i annat fall är fängelse det enda alternativet. Likaså är tiden för att efter

⁴⁴ B 12385–04 Göteborgs TR

⁴⁵ B 11034–05 Göteborgs TR

⁴⁶ B 2951-07; B 2319-06; B 555-04 avd 14 alla Stockholms TR

⁴⁷ Domstolsverkets informationsblad *Rättshjälp och taxor*, www.dom.se

huvudförhandling sitta ner i lugn och ro och förklara domen för sin klient inte inkluderad. Den viktiga pedagogiska biten går härmed förlorad.

Från advokathåll, både av de intervjuade advokaterna men även av Advokatsamfundet, framförs kritik. Man menar att timkostnadsnormen är för låg⁴⁸ samt att den utgår från en felaktigt beräknad årsarbetstid, vilket medför att ersättningen i realiteten blir än lägre.⁴⁹

Möjligheten finns att istället för att kräva ersättning enligt taxa, kräva ersättning enligt specifikation, om advokaten lagt ner extra mycket arbete för att målet krävt det, 21:10 st. 2 RB. Då tar rätten ställning till om kravet är rimligt och efter en skönsmässig bedömning bifalls eller avslås advokatens yrkade belopp. Detta kan tyckas självklart, men i realiteten är det svårt för en advokat att få igenom ett krav på högre ersättning.

Inom rättsväsendet, men även i samhället i stort, finns det en förståelse för att ekomål är komplicerade varför de får ta tid och det får kosta, trots att den enskilde sällan riskerar fängelse. Min undersökning har visat att det finns en direkt koppling mellan att åtalet ogillas eller att målet avskrivs för vidare behandling och det arbete och engagemang försvaret lagt ner till stöd för sin klient. Trots detta har rätten oftast visat sig oförstående för en advokats ersättningskrav.

I ett stort ekomål där ett antal personer stod åtalade, friades de åtalade. Advokaterna som lagt ner otaliga timmar, presenterade inför rätten en specificerad räkning där den debiterade tiden låg runt 75 timmar. Tingsrätten avlog yrkandet och menade att det belopp som var skäligt att ersätta i det specifika målet var en ersättning för 35 timmar. Advokaterna överklagade målet i den delen till hovrätten som ändrade tingsrättens beslut. Hovrätten kom fram till att det arbete advokaterna lagt ner samt det faktum att deras klienter friats, gjorde det rimligt att anta att en skälig ersättning var i ena fallet 50 timmar och i det andra 65 timmar.⁵⁰

I ett annat ekomål, grovt skattebrott, där målet slutligen avskrevs, låg kostnaden för försvaret på 18 900 kr för 15 timmars arbete. I detta fall var det en privat försvarare, då åklagaren inte ansett att den misstänkte haft behov av en försvarare. Den misstänkte anlidade då privat en advokat som såg till att åtalet aldrig väcktes. Ersättningskravet ansågs inte skäligt förrän advokaten kom in med en väl argumenterad och specificerad kostnadsräkning.⁵¹

Än svårare blir det för advokaten att få ersättning enligt specifikation i mål för grovt rattfylleri eller misshandel som ingår i det som kallas för vardagsbrott. Om huvudförhandlingen tar en timme kan det vara svårt för advokaten att argumentera för att ersättningen ska vara högre än taxa, trots att den som står åtalad frias. Det leder till att många advokater inför ett enklare mål inte lägger ner mer arbete än den taxan ersätter.

En offentlig försvarare gör inte gärna det extra kostsamma arbetet om det inte uppenbart anses skäligt, exempelvis om det finns något i klientens berättelse som starkt motsäger åklagarens gärningsbeskrivning eller bevisning. Det visar att timkostnadsnormen har direkt påverkan på utfallet i ett mål. Då timkostnadsnormen inte ersätter allt arbete som advokaten gör, påverkar

⁴⁸ Någon enstaka advokat ansåg att taxan i de allra flesta fall stämde väl överens med vad dennes advokats erfarenhet angav. Dock påpekade advokaten även här, att det kunde vara svårt att kräva mer än det taxan skulle ge, även för de mål som hade krävt mer arbete.

⁴⁹ Ramberg A, *Brev till samtliga riksdagsledamöter*

⁵⁰ B 12618-02 Göteborgs TR:s

⁵¹ B 9965-04 Göteborgs TR

detta direkt möjligheten för de offentlig utsedda advokaterna i ambitionen och strävan att göra ett gott arbete. Det arbete de enligt god advokatsed ska utföra, nämligen att efter bästa förmåga tillvarata sin klients intresse.

År 2003 genomfördes ett försök med att frångå taxan i brottmål för offentliga försvarare. Försöket genomfördes av Domstolsverket och skulle omfatta de domstolar som ingår i Hovrätten för Västra Sverige domsområde. Resultatet för de första 6 månaderna var slående. I 81 % av fallen yrkade advokaterna högre ersättning än de skulle fått om taxan varit normen. I slutet av försöket var det 82 % av advokaterna som yrkade högre ersättning än taxa. Försöket visade också att domstolarnas arbetsbörda ökade. Endast 40 % av de tillfrågade inom domstolsorganisationen ansåg att arbetsbördan var oförändrad, 60 % ansåg att försöket fört med sig ökad arbetsbelastning.⁵² Efter försökets slut gick man tillbaka till ersättning enligt taxa.

4.5 Tidpunkt när försvaret träder in i processen

Jag har med min undersökning visat att frågan om ersättning har betydelse för utfallen i ett brottmål. Nu ska jag analysera om tidpunkten när en advokat kommer in i processen har betydelse för utfallen av målet. De intervjuade advokaterna menar att en försvarare som tidigt kommer in i processen får bättre förutsättningar att läsa in målet och påverka utredningens utveckling. Målet blir därför bättre genomarbetat.

I fallet grovt rattfylleri blir detta extra tydligt. För att en misstänkt ska få påföljden skyddstillsyn med kontraktsvård måste personen först erkänna sina alkoholproblem. För de allra flesta ter det sig svårt att göra detta vid ett första polisförhör. Advokaternas erfarenhet visar att ett erkännande om att den tilltalade har problem med spriten oftast kommer vid ett förtroligt samtal med advokaten.

Advokaterna menar att redan efter ett första möte med klienten, tar de kontakt med frivården för att inhämta ett yttrande. Det hör till rutinen, vilket medför att en alternativ påföljd kan presenteras vid huvudförhandlingen. De intervjuade advokaterna trodde att det bl.a. är i dessa små men enkla åtgärder som förklaringen till siffrorna i påföljdsfrågan ligger. Staten betalar inte för dessa åtgärder, utan de flesta advokaterna gör detta utan att få betalt. Om de offentliga advokaterna skulle sluta göra dessa enkla åtgärder därför att de inte får betalt, skulle skillnaden i utfallet vad gäller påföljden fängelse bli märkbart större. I de mål där en privat försvarare är inblandad blir det fängelse i 23 % av fallen, att jämföras med 28 % i målen med en offentlig försvarare.

Beträffande ekomålen, där 27 % av åtalen ogillades,⁵³ var det faktum att advokaten tidigt kom in i processen det som påverkade målets utfall. Vid första anblicken tycktes det vara en högre ersättning som var den gemensamma nämnaren. Vid en fördjupad granskning av kostnadsräkningarna visade det sig emellertid att tidpunkten var avgörande.

I de mål som avskrevs hade utredningen i några fall pågått en längre tid och försvaret hade biträtt sin klient vid ett eller flertal polisförhör vid Ekobrottsmyndigheten, EBM. Av det som går att utläsa förstår man att försvarets agerande varit viktigt i processen för att rätten därefter beslutat om att målet ska avskrivas.⁵⁴ I de fall det gått till huvudförhandling har rätten funnit

⁵² DV-rapport 2004:2

⁵³ Avsnitt 3.1.2.2.

⁵⁴ B 11034-05; B 11299-02; B 9186-02; alla vid Göteborgs TR

att den framlagda bevisningen inte räckt för en fällande dom.⁵⁵ I alla dessa mål hade försvaret kommit in tidigt i processen.

Att detta gäller inom ekobrott förefaller naturligt. Advokaten har då redan en etablerad relation med sin klient och är insatt i sin klients affärer. Därför kan försvararen bättre ifrågasätta framlagd bevisning och presentera annan bevisning till fördel för sin klient. Detta sammantaget ger försvaret ett *kunskapsövertag* framför åklagaren, vilket förklarar att åtal ogillas i högre grad inom ekobrott än andra typer av brott. En annan aspekt som också lyftes fram av advokaterna, vad gäller ekobrott, är det faktum att advokater som anlitas i dessa mål oftast är specialiserade inom skatterätt alternativt är affärsjurister. Specialisering medför att försvaret har ett försprång framför åklagaren i dessa typer av mål.

⁵⁵ B 10741-05, B 5307-02; Stockholm TR

5. Analys

I Sverige gäller oskuldspresumtionen. Det innebär att var och en som är misstänkt för brott ska anses oskyldig i rättslig mening, till dess motsatsen är bevisad. Detta gäller hela den samlade rättskedjan, från det att brottsmisstanke väckts tills dom vinner laga kraft.⁵⁶

Det som ska bevisas är de objektiva rekvisiten i åklagarens gärningspåstående. Uppnås inte beviskravet, ska åtalet ogillas. Det innebär att ett erkännande i sig inte räcker för att fälla någon till ansvar. Erkännandet ska stödjas av annan bevisning, varför det vid sidan av beviskravet finns ett utredningskrav.⁵⁷ I lindriga mål är utredningskravet lägre än exempelvis beträffande grova brott, förutom det ska någon skillnad inte göras.

Åklagaren har att bevisa samtliga omständigheter som åberopas för att fälla någon till ansvar. Det innebär att även sådana förhållanden som gör att ett brott ska rubriceras som grovt, ska bevisas. Lyckas inte åklagaren med detta ska åtalet ogillas. Kan åklagaren objektivt styrka gärningspåståendet exempelvis med promillehalt *och* ett erkännande ska den misstänkte fällas i ansvarsdelen.

I svensk brottmålsprocess gäller förhandlingsprincipen vilket innebär som huvudregel att det ankommer på bägge parter att föra processen. Åklagaren å ena sidan och den åtalade med sitt försvar å andra sidan. Principen om rätten till en försvarare är viktig för svensk lagstiftning och något som är hårt reglerat i 21 kap RB. Lagstiftarens intention är att ingen som står åtalad för allvarligt brott ska dömas till fängelse utan en försvarare vid sin sida.

Om försvar saknas ska rätten ta ett större ansvar och se till att hela målet blir utrett på bästa sätt.⁵⁸ Det innebär inte att rätten ska ta över försvarets roll och peka på brister i utredningen och angripa bevisningen, utan endast se till att den enskilde tar vara på sin rätt. Beträffande misshandel och ekobrott visar min undersökning att lagstiftarens intention förverkligas i praktiken. Jag kan av undersökta mål inte utläsa att rätten gjort annan bedömning när det saknas en försvarare än i de mål där det förekom en.

När det gäller grovt rattfylleri förverkligas inte lagstiftarens intentioner. Både vad gäller ansvarsfrågan men även i påföljdsfrågan döms de misstänkta hårdare än i andra brott. Siffrorna i min undersökning vittnar om att i grovt rattfylleri är det svårt att få åtalet ogillat. I endast 3 % ogillades åtalet och i påföljdsfrågan dömdes det stora flertalet till fängelse. Rätten som har ett större ansvar att hjälpa den tilltalade att föra sin talan när försvar saknas, verkade göra det i mindre utsträckning när det handlade om grovt rattfylleri.

Det ansvar som rätten hade att utreda angående de personliga förhållandena för att se om ett alternativ till fängelse kunde bli aktuellt, stannade oftast vid att konstatera att den misstänkte levde under ordnade förhållanden och att det med hänsyn till den mycket höga alkoholkoncentrationen inte förelåg förutsättningar att döma till villkorlig dom med föreskrift om samhällstjänst. Påföljden bestämdes då till 1 månads fängelse.⁵⁹

⁵⁶ Axberger, *Felaktigt dömda*, sidan 33

⁵⁷ A.a. s 43

⁵⁸ Fitger, 35:25

⁵⁹ B 9390-04 Göteborgs TR, se även B 3547-04 Gbg TR, B 367-05 Gbg TR, B 5835-04 Stockholms TR, B 2575-04 Stockholms TR

När jag intervjuade advokaterna om de hade någon förklaring till varför det var så stor skillnad mellan grovt rattfylleri och de andra brotten, blev alla först förvånade över de höga siffrorna. Deras erfarenhet är att grovt rattfylleri betraktas som rutinmål. Den tekniska bevisningen som finns i dessa mål, alkoholkoncentrationen i blodet eller utandningsluften, har starkt bevisvärde. Tillsammans med ett erkännande anses åtalet styrkt. Detta förklarar också varför det är så ovanligt att åtal ogillas inom dessa mål. Siffrorna visar att det endast är i 3 % av fallen där åtal ogillas, detta att jämföra med ekomål, där hela 27 % av målen avskrivs eller åtalet ogillas.⁶⁰ När det sen kommer till frågan av val av påföljd anses presumtionen fängelse så stark att det i det närmaste sker per automatik.

När advokaterna spekulerade fritt om möjliga orsaker pekade alla på den egna erfarenheten att promillehalten är ett starkt bevis samt att annan påföljd än fängelse kan endast bli aktuell om den enskilde erkänner problem med alkoholen, vilket många människor inte gör.⁶¹ Detta kan möjligen förklara, men inte med säkerhet fastställa, att rättens aktörer ser annorlunda på grovt rattfylleri.

Beträffande val av påföljd skiljer sig grovt rattfylleri även på denna punkt från de andra brotten. Vid bedömningen i påföljdsfrågan kan återfall i samma typ av brottslighet innebära en strängare påföljd. En förstagångsförbrytare bör behandlas mildare, detta i normalfallet.⁶² Vad gäller grovt rattfylleri frångås denna huvudregel. Istället tycks rätten mena att återfallsbrott kan tyda på att ett hjälpbehov finns och då görs en personutredning där man utreder alternativet skyddstillsyn med särskild föreskrift om vård. Om personen däremot är tidigare ostraffad bedöms det som att ett vårdbehov inte föreligger och således är fängelse det enda alternativet som kvarstår.⁶³ En av de intervjuade advokaterna sammanfattade rättsläget:

”Visst kan det te sig märkligt att de skötsamma medborgarna hamnar i fängelse medan återfallsförbrytarna får vård eller villkorlig dom och dagsböter. Detta skiljer sig starkt mot annan typ av brottslighet där återfallsförbrytarna döms till fängelse men förstagångsförbrytarna får en chans. I grovt rattfylleri är det inte så.”

Vi bör ställa oss frågan om Sverige lever upp till de internationella konventionerna om mänskliga rättigheter, principen om rättvis rättegång och rätten till en försvarare, som Sverige åtagit sig att följa. Det kan inte vara godtagbart i ett rättssamhälle att personer misstänkta för grovt rattfylleri, som är ett artbrott, inte har rätt till en försvarare. Det kan inte heller accepteras att 53 % av de åtalade för grovt rattfylleri utan en försvarare döms till 1 månads fängelse.

Jag menar att en enkel åtgärd för att förverkliga lagstiftarens intentioner vore att införa skyldigheten att informera den enskilde om rätten till en advokat samt rätten att vara tyst. Detta är inte något som är reglerat i svensk rätt. Den enskilde får ta del av sina rättigheter först när misstanken om brott delges, enligt 23:18 RB. Från advokathåll har det sedan länge påpekats att den misstänkte borde ha rätt att informeras om sina rättigheter långt tidigare, redan innan det första förhöret. Inom den anglosaxiska rättstraditionen är denna åtgärd självklar och det borde den vara här i Sverige också.

⁶⁰ I fallet grovt rattfylleri är det 15 mål av totalt 658, se tabell 1 i bilaga 1 sid.4. I ekomålen är det 46 st. av 177 totalt, se tabell 2 bilaga 1 sid 4

⁶¹ B 1351-04Gbg TR

⁶² Jareborg, *Straffrättens påföljdslära*, s 98

⁶³ Se bl.a. B 13-05, B 60-05, B 458-05, B 243-05, B 12948-04, B 2925-03, B 11519-05 m.fl. alla Gbg TR

Min undersökning visar att försvaret har betydelse för utfallet i ett brottmål. När jag sedan tittade på om det förelåg någon skillnad mellan att anlita en privat försvarare istället för en offentlig visade sig att det förelåg en liten skillnad i fråga om påföljden. När en privat försvarare anlätades dömdes den enskilde till fängelse i 23 % av fallen istället för 28 % som det var när försvaret var offentlig. Även om skillnaden kan tyckas liten anser jag den vara av vikt då det handlar om ett frihetsberövande straff som staten dömer den enskilde till. Lagen är skriven så att den enskilde ska skyddas från övergrepp från staten. Det är själva definitionen på ett rättssamhälle.

Skillnaden ligger inte i det arbete advokaterna lägger ner utan i de olika förutsättningar de arbetar under. Det kan inte vara rimligt att i ett rättssamhälle acceptera att advokaternas förutsättningar bestämmer utfallet i ett brottmål. Det som ska ligga till grund i en brottmålsprocess är endast åklagarens gärningsbeskrivning. Kan åklagaren styrka den ska den åtalade fällas, kan åklagaren inte styrka den ska den åtalade frias. Annat ska inte påverka utfallet. Definitivt inte advokaternas förutsättningar att tillvarata klientens intresse. Dessa ska vara identiska menar jag. Den enda skillnaden som lagstiftaren stadgar är vem som utser och vem som betalar advokaten. Kan den enskilde inte bekosta en försvarare ska staten stå för kostnaden. I annat fall frångår man principen rättvis rättegång.

De flesta intervjuade advokaterna samt Advokatsamfundet ställer sig kritiska till timkostnadsnormen. De menar att risken finns att fler advokater endast kommer ta sig an privata uppdrag, som har de ekonomiska ramarna och handlingsutrymmet att göra ett bra jobb. Om tendensen går åt det hållet är detta olyckligt menar jag. En garanti för att alla som behöver en försvarare ska ha en är att staten står för kostnaderna samt betalar vad det faktiskt kostar att anlita en advokat. Det är inte rimligt att rättssäkerhet ska handla om ekonomi. Det går stick i stäv med lagstiftarens intentioner samt de internationella konventioner Sverige förbundit sig till.

Min undersökning visar att målets utfall och påföljdsfrågan har direkt koppling till det arbete och engagemang en advokat lägger ner på sin klient och inte vilken etikett advokaten har. Men då den privata advokaten är försäkrad om att den kommer få betalt för allt det arbete advokaten lagt ner och den offentliga inte vet förrän tidigast vid målets utfall hur mycket betalt rätten anser att försvaret ska ha, är det här skiljelinjen mellan privat och offentligt försvar kommer in.

Timkostnadsnormen är till för att förenkla hanteringen av ersättningen till de offentliga försvararna. Då vore det också rimligt att i denna norm inkludera alla kostnader och alla arbetsmoment som de facto ingår i en advokats arbete. Det vore ett enkelt sätt att öka rättssäkerheten. JK lyfte fram vikten av att den enskilde blir korrekt behandlad under hela rättsprocessen av alla rättens aktörer. Att ta sig tid att förklara domen är av yttersta vikt för den dömda. De allra flesta advokaterna gör också detta, men det är merarbete som de bjuder på då det inte ingår i normen.

I Sverige gäller förhandlingsprincipen, där tanken är att bägge parter ska föra processen. Då är det inte rimligt att vi å ena sidan har en åklagarmyndighet som har hela polisens organisation till sitt förfogande för att utreda brott, å andra sidan en försvarare som inte får betalt för allt arbete som läggs ner i målet. Det skapar en obalans som missgynnar den enskilde.

I slutändan kan det leda till att offentliga advokater inte lägger ner mer än förväntad tid på sin klient. Och vem kan klandra dem? Advokaternas erfarenhet samt de domar jag gått igenom påvisar att det är endast när det är *uppenbart* att det merarbete som advokaten lagt ner på sin

klient varit befogat som rätten godkänner högre arvoden. Inte ens då utfallet blir till den åtalades fördel och en friande dom, är det självklart att advokaten får betalt för allt sitt arbete.

Advokatens roll är, som tidigare påpekats, att tillvarata sin klients intressen. Det kan innebära att granska bevisning eller ta fram ny bevisning samt se till att allt som kan vara till fördel för klienten kommer fram i utredningen. En av de intervjuade advokaterna menade att målets utfall byggs upp i ett tidigt skede med klienten, då det är klientens berättelse som ger uppslag som advokaten sen kan bygga sitt försvar på.

Advokatsamfundet har framfört kritik mot att försvararen kommer för sent in i processen, något som de intervjuade advokaterna bekräftar. Det skapar en obalans som missgynnar den misstänkte. Åklagaren har en utredningsskyldighet som ska präglas av objektivitet. För ändamålet har åklagaren polismyndigheten och dess utredningsresurser till sitt förfogande. Den misstänkte har endast sitt försvar, om ens det.

Ibland framförs det kritik från åklagarhåll om att advokatens påpekande om brister i utredningen kommer för sent, oftast vid huvudförhandling. Från advokathåll menar man att det inte har att göra med lättja eller bristande professionalism, snarare beror det på att advokaten kommer för sent in i processen och därmed upptäcker brister i utredningen sent. Tidpunkten för när försvaret träder in i rättsprocessen har betydelse för utfallet i ett brottmål.⁶⁴

Advokatsamfundet menar att rättssäkerheten skulle öka om en försvarare tidigt kom in i processen. Försvararen skulle få tillgång till allt material, bättre läsa in sig i målet och påverka utredningen för den enskildas bästa och skapa en bättre balans i rättsalen. Det i sin tur blir en rättssäkerhetsgaranti då antalet felaktiga domar skulle minska.

De punkter JK lyfter fram i sin kritik är moment i brottmålsprocessen där jag anser att försvararen bör vara aktiv. Hade advokaten varit mer aktiv och pekat på t.ex. brister i förundersökningen så hade det kanske kunnat undvikas att personer blev felaktigt dömda. Bristfälliga förundersökningar, vaga gärningsbeskrivningar och spekulativa bedömningsgrunder är sådant som en försvarare har skyldighet att ifrågasätta och granska. Även om JK:s rapport har sin grund i annan typ av brottslighet av mycket grövre art än den i min undersökning, anser jag att JK:s rapport har giltighet för alla rättegångar och alla typer av brott. Kravet på rättvis rättegång menar JK innebär för den misstänkte att bli korrekt behandlad under hela brottmålsprocessen.⁶⁵ Ingen enskild som står åtalad för brott, oavsett allvarligheten i brottet, vill bli felaktigt dömd och rättens alla aktörer, även försvararen, bär ett ansvar för att så inte blir fallet.

Fördelen med en privat försvarare är att denne oftast kommer in tidigt i processen då det är den misstänkte själv som tar kontakt med advokaten och inte en undersökningsledare som beslutar att den misstänkte behöver en försvarare. Advokaten har även mer fria händer när den uppträder som privat försvarare, då det är klienten som betalar och styr. En annan fördel med privat försvar är att den misstänkte kan biträdas av advokaten under hela brottmålsprocessen, även i de inledande förhören. Inom ekobrott är detta vanligt, vilket oftast får till följd att åtalet läggs ner eller att målet avskrivs för fortsatt behandling. Min undersökning visar att i de fall har det varit försvararens åtgärder som direkt legat till grund för beslutet.

⁶⁴ Ramberg A, *Rättssäkerhet i brottmål*, sidan 2

⁶⁵ A.a. s, 430-431

Beträffande offentligt försvar är det vanliga att advokaten träffar sin klient i ett sent skede. Kanske så sent som strax innan huvudförhandling.⁶⁶ Detta missgynnar den enskilde, då möjligheterna för en försvarare att agera minskar avsevärt. Självklara åtgärder som ligger i advokatens uppgift, hinns inte med.

Advokaten ska bära ansvaret om den misstänktes intressen inte tillvaratas på bästa sätt. Staten ska ansvara att resurser finns så att de offentliga försvararna kan tillvarata sina klienters intressen på bästa sätt. Advokatsamfundet menar att rätten att biträddas av en försvarare under hela utredningen borde vara en självklarhet och att detta ska bekostas av staten. Den möjlighet som idag finns, att i vissa fall retroaktivt erhålla ersättning för arbete som lagts ner innan ett förordnande om offentligt försvar, borde utökas att gälla som huvudregel. Staten borde ta ett större ekonomiskt ansvar för att försäkra alla medborgare i första hand rätten till en försvarare, men även rätten till ett bästa försvar.

Det gör skillnad att använda en privat försvarare istället för en offentlig. Skillnaden ligger i fråga om ersättning men även i fråga om tidpunkten när försvaret kommer in i processen. Vad gäller den privata försvararen får denne betalt av sin klient och det är klienten som sätter ramarna. Vad gäller offentlig försvarare sätts de ekonomiska ramarna av staten i form av en timkostnadsnorm som delvis är tänkt att förenkla ersättningen till de offentligt utsedda advokaterna.

Menar staten allvar med att öka rättssäkerheten måste den eftersträva att felaktiga domar minskar⁶⁷. Detta är möjligt om alla rättens aktörer tar ansvar men för att ta ansvar måste de tilldelas resurser. Åklagarsidan och domarkåren tillerkänns resurser. Vad gäller försvaret är det inte så. Det leder till att om den enskilde vill ha ett bra försvar, måste den bekosta det själv, något som klart strider mot lagstiftarens intentioner.

⁶⁶ B 914 – 06; B 8373 – 04; B 11658 – 04 Göteborgs TR

⁶⁷ Ekelöf, *Rättegång I*, sidan 30

Källförteckning

Litteratur

- Axberger, H-G, *Felaktigt dömda*, Rapport från JK:s rättssäkerhetsprojekt, Stockholm 2006.
Ebervall, L, *Försvarens roll*, Norstedts Juridik, Stockholm 2002.
Ekelöf, P-O, *Rättegång I*, 8:e uppl., Norstedts Juridik, Stockholm 2004.
Ekelöf, P-O, *Rättegång II*, 8:e uppl., Norstedts Juridik, Stockholm 2004.
Fitger, P, *Processrätt I (RBI – 34 kap.)*, Stockholm 1999
Jareborg, N och Zila, J, *Straffrättens påföljdslära*, Norstedts juridik AB, Stockholm 2004.

Övrig litteratur

- Artikel av Advokatsamfundets generalsekreterare Anne Ramberg i boken *Rättssäkerhet i brottmål*, Lunds domarokademi 2007.
Brev från Advokatsamfundets generalsekreterare Anne Ramberg till samtliga riksdagsledamöter om timkostnadsnormen, Stockholm 27 september 2007.
Domstolsverkets informationsbroschyr, *Rättshjälp och taxor 2007*.
Vägledande regler om god advokatsed. Utfärdade av Sveriges advokatsamfundets styrelse den 9 november

Lagstiftning

- Brottsbalk (1962:700)
Rättegångsbalk (1942:740)
Lag (1951:649) om straff för vissa trafikbrott
Skattebrottslag (1971:69)

Praxis

<i>Göteborgs Tingsrätt</i>	B 12948 – 04	<i>Malmö Tingsrätt</i>
B 9186 – 02	B 13 – 05	B 6907 – 05
B 11299 – 02	B 60 – 05	
B 12618 – 02	B 243 – 05	<i>Stockholms Tingsrätt</i>
B 2925 – 03	B 367 – 05	B 5307 – 02
B 1161 – 04	B 458 – 05	B 5835 – 04
B 1351 – 04	B 755 – 05	B 2575 – 04
B 3547-04	B 6984 – 05	B 555 – 04
B 8373 – 04	B 5018 – 05	B 4989 – 04
B 9390 – 04	B 11034 – 05	B 2319 – 06
B 9965 – 04	B 11519 – 05	B 2951 – 07
B 11658 – 04	B 10741 -05	
B 12385 – 04	B 914 – 06	

Internetsidor

- www.dom.se
www.advokatsamfundet.se
www.bra.se

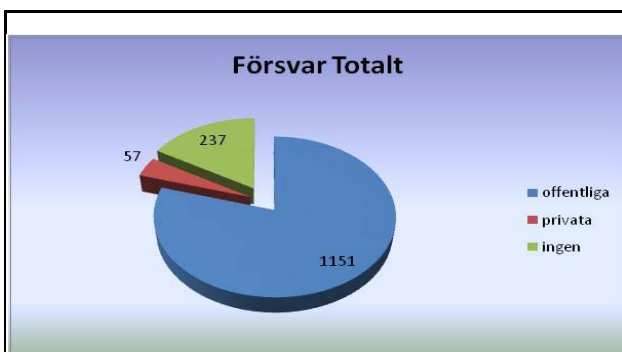

Diagram figur 1, sid 9

	offentliga	privata	ingen	Totalt
Totalt	1151	57	237	1445

Diagram figur 2, sid 10

	offentliga	privata	ingen	Totalt
Totalt	573	13	24	610

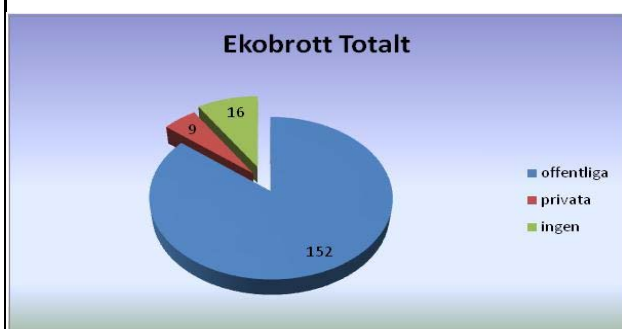

Diagram figur 3, sid 10

	offentliga	privata	ingen	Totalt
Totalt	152	9	16	177

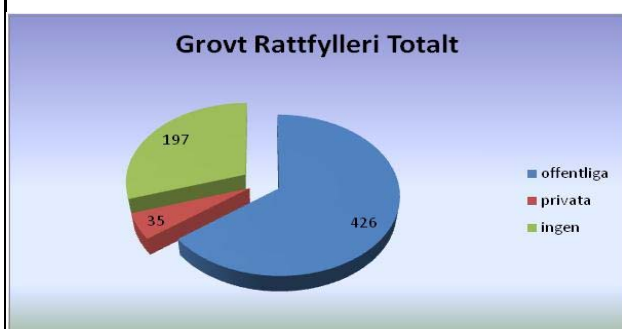

Diagram figur 4, sid 11

	offentliga	privata	ingen	Totalt
Totalt	426	35	197	658

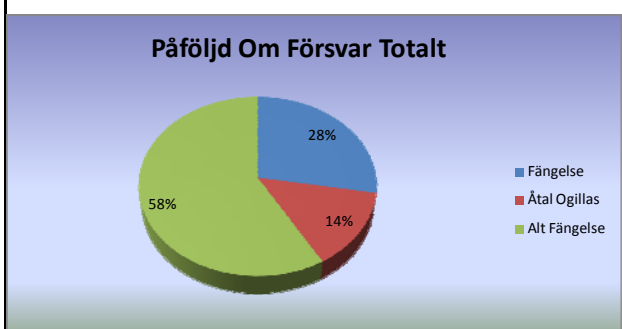

Diagram figur 5, sid 13

	Försvar	Offentligt	Privat
Fängelse	335	322	13
Åtal Ogillas	168	160	8
Alt Fängelse	705	669	36

Påföljd Om Inget Försvar Totalt

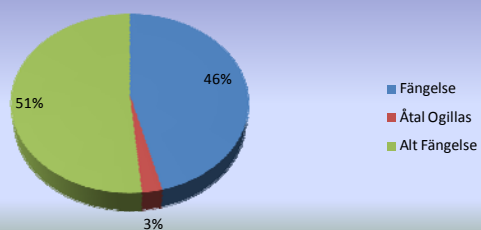

Diagram figur 6, sid 13

	Ingen
Fängelse	109
Åtal Ogillas	6
Alt Fängelse	122

Påföljd Om Försvar Misshandel

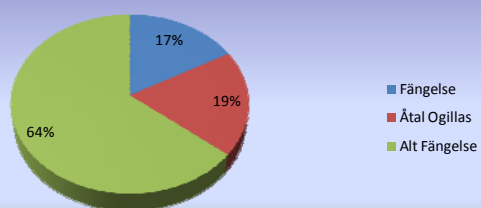

Diagram figur 7, sid 14

	Försvar
Fängelse	99
Åtal Ogillas	111
Alt Fängelse	376

Påföljd Om Inget Försvar Misshandel

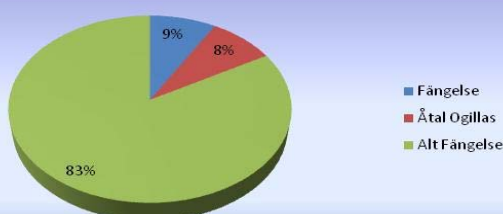

Diagram figur 8, sid 14

	Ingen Försvar
Fängelse	2
Åtal Ogillas	2
Alt Fängelse	20

Påföljd Om Försvar Ekobrott

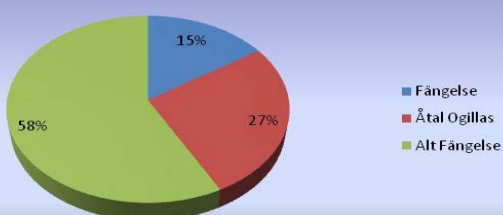

Diagram figur 9, sid 15

	Försvar
Fängelse	25
Åtal Ogillas	43
Alt Fängelse	93

Påföljd Om Inget Försvar Ekobrott

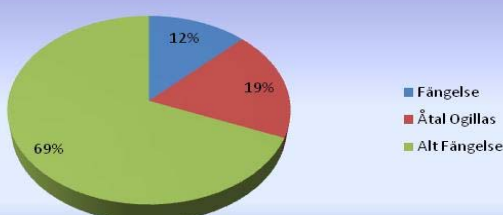

Diagram figur 10, sid 15

	Ingen Försvar
Fängelse	2
Åtal Ogillas	3
Alt Fängelse	11

Påföljd Om Försvar Grovt Rattfylleri

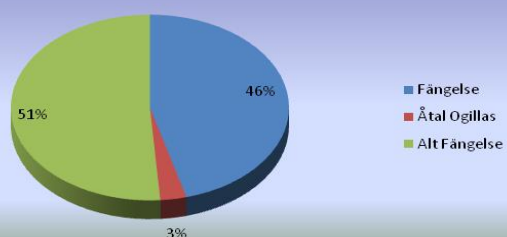

Diagram figur 11, sid 16

	Försvar
Fängelse	211
Åtal Ogillas	14
Alt Fängelse	236

Påföljd Om Inget Försvar Grovt Rattfylleri

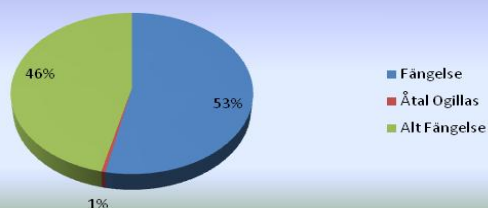

Diagram figur 12, sid 16

	Inget Försvar
Fängelse	105
Åtal Ogillas	1
Alt Fängelse	91

Påföljd Om Offentligt Försvar Totalt

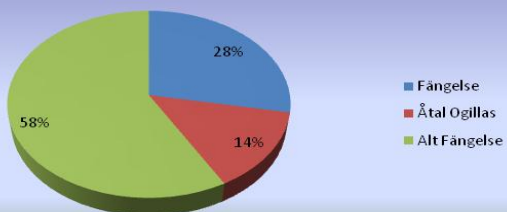

Diagram figur 13, sidan 20

	Försvar
Fängelse	322
Åtal Ogillas	160
Alt Fängelse	669

Påföljd Om Privat Försvar Totalt

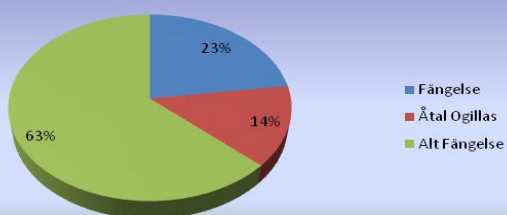

Diagram figur 14 sid 20

	Försvar
Fängelse	13
Åtal Ogillas	8
Alt Fängelse	36

Påföljd Om Fängelse Totalt

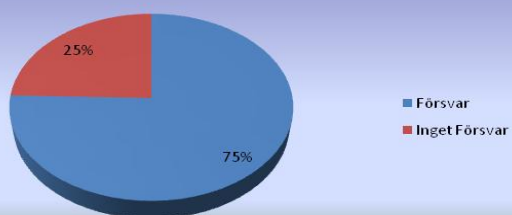

Diagram figur 15, ej visad i text

	Försvar	Inget Försvar
Fängelse	335	109

Tabell 1

Grovt Rattfylleri				
	Offentligt	Privat	Inget	Totalt
Totalt	426	35	197	658
Fängelse	201	10	105	316
Åtal Ogillas	13	1	1	15
Alt Fängelse	212	24	91	327

Tabell 2

Ekobrott				
	Offentligt	Privat	Inget	Totalt
Totalt	152	9	16	177
Fängelse	24	1	2	27
Åtal Ogillas	39	4	3	46
Alt Fängelse	89	4	11	104

Tabell 3

Misshandel				
	Offentligt	Privat	Inget	Totalt
Totalt	573	13	24	610
Fängelse	97	2	2	101
Åtal Ogillas	108	3	2	113
Alt Fängelse	368	8	20	396

Tabell 4

Totalt				
	Offentligt	Privat	Inget	Totalt
Totalt	1151	57	237	1445
Fängelse	322	13	109	444
Åtal Ogillas	160	8	6	174
Alt Fängelse	669	36	122	827

Tabell 5

Fördelning Per Stad				
	Offentligt	Privat	Inget	Totalt
Total	269	36	122	427
Stockholm	613	12	58	683
Malmö	269	9	57	335
Totalt	1151	57	237	1445

Dessa tabeller visar statistik från BRÅ över förekomsten av offentligt försvar för brottstypen Misshandel, Grovt Rattfylleri samt Ekobrott

Tabell 6

Misshandel 2000–2006		
	Antal	Andel
Totalt	11616	1,00
<i>Offentlig försvarare</i>		
Ja	11018	0,95
Nej	597	0,05
Vet ej	1	0,00

Tabell 7

Grovt rattfylla 2000–2006		
	Antal	Andel
Totalt	6283	1,00
<i>Offentlig försvarare</i>		
Ja	4343	0,69
Nej	1940	0,31
Vet ej	-	-

Tabell 8

Skattebrottslagen 2000–2006		
	Antal	Andel
Totalt	572	1,00
<i>Offentlig försvarare</i>		
Ja	566	0,99
Nej	6	0,01
Vet ej	-	-

Tabell 9

Bokföringsbrott 2000–2006		
	Antal	Andel
Totalt	1633	1,00
<i>Offentlig försvarare</i>		
Ja	1485	0,91
Nej	148	0,09
Vet ej	-	-

FRÅGOR TILL ADVOKATERNA

Gör det någon skillnad att anlita en privat försvarare istället för en offentlig?

Hur vanligt förekommande är det att du anlitas som privat försvar?

När du anlitas privat, lägger du ner mer tid, engagemang, resurser?

Vari ligger skillnaden med att anlita ett privat försvar framför ett offentlig?

Om den enskilde måste betala tillbaka ersättningen till staten för sitt försvar, är försvaret att ses som offentlig eller privat?

Brukar du ansöka om att förordnas offentlig när du anlitas privat eller inte?

I grovt rattfylleri ställs 30 % inför rätta utan försvar, av dessa döms 53 % till fängelse, har du någon förklaring till siffrorna?

Har du någon åsikt vad gäller grovt rattfylleri när det gäller

- Frågan om frånvaron av ett försvar.
- Frågan om påföljden.

I ekobrott ogillas åtalet eller avskrivs målet innan åtal i närmare 27 % av fallen, har du någon förklaring/ åsikt om varför det förhåller sig så?

Timkostnadsnormen, vad anser du om den?

- I fråga om ersättningsnivån.
- I fråga om tidsersättningen.